

A lízingszerződés magyar szabályozása és egyes gyakorlati kérdései

Hungarian Regulation of the Leasing Contract and It's Practical Questions

Tudományos Diákköri Dolgozat

TARTALOMJEGYZÉK

I.	Bevezető gondolatok	3
II.	A lízing hazai jogforrásai	6
III.	A szerződés szerinti jogok és kötelezettségek az új Ptk. tükrében.....	14
IV.	Jóerkölcsbe ütközés, valamint a jóhiszeműség és tisztesség polgári jogi alapelve általában és a lízingszerződések viszonyában.....	29
V.	Egyes alapelvi sérelmek a lízingszerződések körében	35
VI.	Záró gondolatok	40
VII.	Irodalomjegyzék.....	43
VIII.	Jogforrások	45
IX.	Hivatkozások.....	47

I. Bevezető gondolatok

A társadalmi-gazdasági fejlődésnek és a szociális piacgazdaság kialakulásának köszönhetően a XX. század során megjelentek azok a szerződésfajták, amelyek mára a gazdasági élet nélkülözhetetlen részévé váltak, illetve elengedhetetlenek a gazdaság megfelelő működéséhez. Ezek a sok esetben nevesítetlen, illetve a klasszikus szerződési tipológiába nem tartozó kontraktusok – mint amilyen a lízing is –, a XX. század elején jelentek meg jellemzően az Amerikai Egyesült Államokban, majd rövidesen a fejlett nyugati államokban is alkalmazni kezdték azokat. Magyarországon a rendszerváltozást követően jöttek létre ténylegesen azok a politikai és gazdasági feltételek, amelyek lehetővé tették a szerződési szabadság elvének érvényesülését, ezáltal pedig a fentiekben jelzett szerződések alkalmazását.¹

A rendszerváltás idején és azt követően lejátszódó gazdasági-társadalmi, politikai folyamatok, mint a ténylegesen magántulajdonon alapuló üzletszerű gazdálkodás, az arra épülő tömeges vagyoni és árukapcsolatok, az állami vállalatokon kívüli szereplők által megvalósított határokon átnyúló új típusú jogügyletek, a hazai és külföldi szereplők által eszközölt nagyméretű beruházások említethetők többek között azon konkrét okokként, amelyek ezen újfajta szerződések széleskörű elterjedéséhez vezettek. Közrehatott továbbá ezen szerződések népszerűvé válásához a kapitalista világ felé való politikai és gazdasági nyitás – az ezen világ által eszközölt beruházások és a tőke beáramlása, valamint az általuk alkalmazott jogi megoldások beáramlása is.

Ezek a – szerződési szabadság elvén nyugvó –, szerződési alaptípusoktól eltérő, illetve az azok elemeit ötvöző és elegyítő új szerződési minták lassan szétfeszítették az 1959. évi IV. törvény, a Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: **Ptk.**) kereteit, időről időre felvetve a kodifikáció szükségességének kérdését.²

Az új Polgári Törvénykönyv előkészülete során hosszantartó elméleti vita zajlott arra vonatkozóan, hogy a lízing, valamint a további modern, atipikus szerződések – mint például a franchise és a faktoring, – kodifikálásra kerüljenek-e. Megoszlottak ugyanis az elképzelések afelől, hogy van-e ezeknek a szerződéseknek olyan, polgári jogilag megfogható, tipizálható tartalma, amely önálló szerződéstípusként történő nevesítésüket indokolná. A lízing

¹ NOCHTA Tibor: A lízingszerződés, Jura, 1995. (2. évf.) 1. sz. 15. p.

² PAPP Tekla: Fejlődési tendenciák az atipikus szerződések területén, Gazdaság és jog, 2009. (17. évf.) (PAPP 1.) 9. sz. 3-10. p.

szabályozásának kérdése abból a szempontból is vitás volt, hogy – annak rendkívül sok fajtája miatt – lehet-e ezt a szerződést átfogóan kodifikálni, vagy ennek hiányában egyes alfajait lenne kívánatos a készülő törvénybe foglalni.³

Az új Ptk. koncepciójának kidolgozói körében az az álláspont vált elfogadottá, hogy mindenképpen indokolt a lízingszerződés szabályainak kodifikálása. Ezt gazdasági oldalról egyrészt a lízing elterjedtségének magas foka, másrészt a finanszírozott összegek kiemelkedő értéke és nemzetgazdasági jelentősége is indokolja, illetőleg kodifikációs oldalról tekintve pedig a lízingszerződések tartamának kellő kiforrottsága, rögzültsége az, ami lehetővé teszi, illetve megkívánja a törvényi szabályozást.⁴

Nem hagyható ugyanis figyelmen kívül, hogy a lízingszerződés az elmúlt két évtizedben rendkívül népszerűvé vált hazánk gazdasági életében. Elterjedése elsősorban hitelezésre való alkalmasságának köszönhető, elvégre úgy segíti elő a beruházások finanszírozását, hogy egyben kedvező biztosítékot is nyújt a hitelező számára. A lízingszerződést a bírósági gyakorlat ennek megfelelően olyan nevesítetlen szerződésnek tekintette és tekinti, amelyre a tulajdonjog átruházására és a bérletre vonatkozó szabályokat rendelte és rendeli alkalmazni, a hitelezésre és a megbízási szerződésre vonatkozó egyes szabályok ötvözésével. Mindazonáltal konkrét törvényi szabályozás hiányában, a joggyakorlatban jelenleg is sok kérdést vet fel alkalmazása.⁵

Témaválasztásom során úgy véltem, hogy a lízingszerződések elterjedtsége, gazdasági jelentősége, valamint a lezárult kodifikációból adódó változások egyaránt indokolják e szerződéstípus alaposabb megismerését és vizsgálatát. Különösen igaz ez, ha arra gondolunk, hogy a szerződések elterjedésével várhatóan a lízinggel kapcsolatos jogviták száma is növekedni fog, ugyanakkor a törvényi szabályozás csak most született meg. Ennek ismeretében pedig azt gondolom, hogy a jogalkotóra nagy felelősség hárult: a 2014. március 15-től hatályos magánjogi kódexben olyan szabályozást kellett alkotnia, amely a joggyakorlat követelményeivel összhangban áll. Ezen feladat megvalósulását a dolgozat a maga adta keretek között kívánja megválaszolni azzal, hogy a végső választ a joggyakorlat, a jövőben megszülető bírói döntések és a gazdasági szereplők magatartásai fogják megadni.

³ PRESSER Andrea: Alapvetés a lízing kodifikációjához, *Gazdaság és jog*, 2008. (16. évf.) 1. sz. 3-7. p.

⁴ PAPP Tekla: Új jelenségek az atipikus szerződések körében I., *Céghírnök*, 2009. 07. sz.

(PAPP 2.) 1-14. p.

⁵ SALAMONNÉ Solymosi Ibolya: Két új szerződéstípus - a lízing és a faktoring - a pénz- és hiteljogviszonyok körében, *Magyar jog*, 2011. (58. évf.) 1. sz. 1-11. p.

Az általános ismertetést követően a lízing és egyes polgári jogi alapelvek, így a jóerkölcs, valamint a jóhiszeműség és tisztesség polgári jogi alapelveinek kapcsolatát is vizsgálom. Ezen kapcsolatot arra a tényre alapozom, hogy hazánkban a lízingbevevői oldalon sok, talán túl sok esetben is természetes személyek állnak, akik számára a lízingből fakadó kockázatok lényegesen nagyobb teherként jelentkeznek. A lízing ugyanis alapvetően a gazdasági életben a gazdasági szereplők részére „kitalált” ügylet, amely ügylettel kapcsolatos döntések és kockázatok összességének mérlegelése a gazdasági társaságok részéről ideális és tőlük elvárható magatartás esetén professzionális menedzsmenttel és jogi szolgáltatásokkal van alátámasztva, amely alátámasztás kellő információkat ad egy megalapozott döntéshez és kockázatvállaláshoz. Belátható, hogy a lízingbevevő természetes személyek oldalán ez a döntési alátámasztás nem, vagy csak rendkívül szűk körben igaz. Célkitűzésem a szabályozás ismertetésén túl annak gyakorlati leképeződésének elemzése egyrészt a Kúria (korábbi Legfelsőbb Bíróság) eseti döntéseinek felkutatása és bemutatása révén, mely választ adhat azon kérdésekre, hogy hogyan érvényesülnek a bírói gyakorlatban a fentiekben rögzített alapelvek a lízingügylet, illetve a lízingszerződés egyes létszakaiban. Ugyanakkor indokoltnak tartom annak vizsgálatát is, hogy a pénzügyi lízinget kodifikáló új magánjogi kódex rendelkezései összhangban állnak-e a lízingre vonatkozó eddigi joggyakorlati eredményekkel.

II. A lízing hazai jogforrásai

Az új Polgári Törvénykönyv, a 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: **új Ptk.**) csak a pénzügyi lízingszerződést szabályozza. A pénzügyi lízingszerződés szabályai a kódex Hatodik Könyvében, annak Harmadik Részében, az „Egyes szerződések” körében, a XX., „A hitel- és számlaszerződések” Cím alatt, az LIX. fejezetben, „A pénzügyi lízingszerződés” alatt, a 6:409-6:415 §-okban találhatók.

Arra a kérdésre, hogy az operatív lízing miért nem tartozik a törvény hatálya alá, a válasz abban foglalható össze, hogy az operatív lízing polgári jogi szempontból nem, vagy csak nagyon nehezen határolható el a bérlettől, így arra a bérlet szabályai megfelelően alkalmazandók,⁶ illetve az új Ptk. a 6:1. § (3) bekezdésében általános elvi élel mondja ki a diszpozitivitást, így a kodifikált szerződések elemei e körben is szabadon felhasználhatók.⁷

A lízingszerződésre több jogszabály is tartalmaz rendelkezéseket, a tényleges és egyértelmű kodifikációt azonban csak az új Ptk. végezte el, igaz azt is csak részben, ahogyan fentebb már utaltam rá annak okainak bemutatásával. Ilyenek többek között a vonatkozó privatizációs normák, adójogi és számviteli szabályok, de a vám és a közbeszerzés területén is találkozhatunk a lízinget érintő normákkal. Ezek azonban nem nyújtanak homogén, átfogó szabályozást annál fogva, hogy mindegyik csak a saját szemszögéből vizsgálódik.⁸

Atipikus jellegéből adódóan, a szerződésből eredő jogviták elbírálása során a Ptk.-nak a szerződésekre vonatkozó általános szabályain túlmenően azon nevesített szerződés szabályai alkalmazandók, amellyel a legnagyobb hasonlóságot mutatja, vélelmezhetően ez a magatartás marad az új Ptk. hatálybalépésével is a pénzügyi lízingen túli esetekkel kapcsolatban. A bírói gyakorlat szerint ahhoz a nevesített szerződéshez áll a legközelebb egy atipikus szerződés, amellyel a felek szándéka, a szerződéssel elérni kívánt céljuk alapján leginkább rokonságot mutat.⁹

Három egyéb, törvényi szintű norma létezik, amely a pénzügyi lízing fogalmát meghatározza: a Hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény

⁶ GÁRDOS Péter: A pénzügyi lízingszerződés, in.: A Polgári törvénykönyv magyarázatokkal, szerk.: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter, Complex, Budapest, 2013. (Továbbiakban: GÁRDOS 1.) 873. p.

⁷ Új Ptk. 6:1. § (3) bek.

⁸ BARTA – FAZEKAS – HARSÁNYI – KOVÁCS – MISKOLCZI – UJVÁRINÉ i. m. 181. p.

⁹ BDT 2000. 207.

(a továbbiakban: **Hpt.**),¹⁰ a Számvitelről szóló 2000. évi C. törvény,¹¹ valamint az 1997. évi LXXXVI. törvény, amely a nemzetközi pénzügyi lízingről szóló, Ottawában, 1988. május 28-án kelt UNIDROIT Egyezményt tette a belső jog részévé. Az 1997. január 1-jén hatályba lépett Hpt., valamint a számviteli törvény ugyan már szabályozása tárgyává tette a lízingszerződés egyes aspektusait, de ezek a jogszabályok nem törekedtek a teljességre. A Hpt. definiálta a pénzügyi lízing, mint pénzügyi szolgáltatás jellemzőit, a számviteli törvény pedig egyes speciális kérdéseket szabályozott.¹² A tárgyra való tekintettel a következőkben az UNIDROIT Egyezményt nemzeti jogba átültető törvény szabálynak, azt követően pedig a pénzügyi lízingszerződés hazai kodifikációjának ismertetésére kerül sor.

1. Ottawai Egyezmény – A nemzetközi pénzügyi lízingszerződés szabályai

A lízingszerződések világméretű elterjedése következtében az egyes államok részéről felmerült az igény egy egységes szabályozás megalkotására. Ennek háttérében a nemzetközi árukereskedelemben kialakult bizonytalanság állt, mely megnehezítette a kereskedelmi kapcsolatok zökkenőmentes lebonyolítását a különböző államokban élő felek között. Az alkalmazandó jogok eltéréseinek kiküszöbölésének szempontjából¹³ mérföldkőnek számított az 1988-ban, a kanadai Ottawában aláírt nemzetközi egyezmény megalkotása, melynek célja egy olyan egységes szabályozás kialakítása volt, amely az esetleges jogviták hatékony rendezését teszi lehetővé.¹⁴

Az Egyezmény a pénzügyi lízing szabályozására vállalkozott, hazánkban 1996. december 1. napján lépett hatályba. Jelentőségét emeli, hogy alapelvei nemcsak a nemzetközi, hanem a belföldi lízingszerződések esetén is alkalmazandók.¹⁵

Fontos megvizsgálnunk, hogyan alakul az Egyezmény személyi, területi, és tárgyi hatálya.

¹⁰ 2. sz. melléklete 11. pont

¹¹ 3. § (8) bek. 13. pont

¹² SZABÓ Gabriella Tünde: A lízingszerződés kapcsán felmerülő problémák a hazai bírói gyakorlat tükrében, Collega, 2009. (13. évf.) 1-2. sz. 73. p.

¹³ VÖRÖS Imre: A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, KRIM Bt. Budapest, 2004. 192. p.

¹⁴ CSIBY Attila: Lízing 1997, Uniós, Budapest, 1997. 23. p.

¹⁵ SZABÓ i. m. 73. p.

Személyi hatálya azokra az esetekre terjed ki, amikor a lízingbeadó és lízingbevevő telephelye eltérő államban van.

Területi hatállyal két esetben rendelkezik: ha a felek telephelyei szerinti államok mind részes államok, vagy mind az adásvételi, mind a lízingszerződésre alkalmazandó jogrendszer szerinti állam részese az Egyezménynek.¹⁶

Tárgyi hatálya a nemzetközi pénzügyi lízingszerződéseket öleli fel, amely fogalma alatt olyan ügyletet ért, amely során a lízingbeadó a lízingbevevő részletes leírásának megfelelően szerződést köt egy harmadik féllel – a szállítóval –, berendezések adásvételére vonatkozóan, a lízingbevevő által jóváhagyott feltételekkel. Nem abból az alapállásból indul ki, hogy a dolog a lízingbeadó tulajdonában van, hanem egyértelműsíti, hogy a lízingbeadó a lízingbevevő igényeinek megfelelően szerzi be a finanszírozás céljából a lízingtárgyat. Ezt követően kerül sor a szerződéskötésre a lízingbevevővel, amely alapján a lízingbevevő díj fizetése ellenében jogosult a berendezés használatára. A fizetendő díj megállapítása alapvetően a berendezés árának, vagy az ár jelentős részének az amortizáció következtében történő csökkenésének figyelembe vételével történik.¹⁷

Az Egyezmény mindenfajta berendezés lízingjére alkalmazandó, azonban a kereskedelmi ügyletek szabályozásának célja okán a fogyasztási eszközök – melyek személyes, családi vagy háztartási használatára szolgálnak –, nem tartoznak hatálya alá.¹⁸ Bár a lízingről elsősorban nem fogyasztói lízingként beszélünk, meg kell jegyezni, hogy a fogyasztói lízing is létező jogintézmény, amint erre a fentiekben, a természetes személyeknél kifejtettek szerint is utaltunk. A fogyasztók védelme szükségessé tenné ezek szétválasztását, és a fogyasztók számára többletjogok biztosítását, a szakirodalomban azonban nem válik el élesen fogalmuk.¹⁹ A hamarosan hatályba lépő új Ptk. ilyen megkötést nem tartalmaz, annak szabályai a fogyasztói pénzügyi nézve is alkalmazhatóak lesznek, természetesen ez nem zárja ki a fogyasztói szempontok érvényesülését a diszpozitivitás alapján, vagy a fogyasztóvédelmi törvény szerint.

A felek jogait, kötelezettségeit azon elv alapján szabályozza, hogy a dolog használatával járó felelősséget megosztja a felek között.²⁰

¹⁶ VÖRÖS i. m. 195. p.

¹⁷ 1997. évi LXXXVI. törvény a nemzetközi pénzügyi lízingről szóló, Ottawában, 1988. május 28-án kelt UNIDROIT Egyezmény kihirdetéséről (Egyezmény) 1. cikk 1-2.

¹⁸ Egyezmény, 1. cikk 4.

¹⁹ VARGA 2009. 8. p.

²⁰ VÖRÖS i. m. 194. p.

A berendezés tekintetében a lízingbeadót a lízingbevevővel szemben nem terheli felelősség. Ez alól abban az esetben tesz kivételt, ha a lízingbevevő kárát az okozta, hogy bízott a lízingbeadó szakértelmében, véleményében, és a lízingbeadó közreműködött a szállító kiválasztásában, illetve a berendezés részletes leírásában. A lízingbeadó nem felel azonban harmadik személlyel szemben a berendezés által okozott haláleset, személyi sérülés vagy dologi kár miatt. A lízingbeadó szavatolja a lízingbevevő zavartalan birtoklását olyan személlyel szemben, akinek tulajdonjoga vagy erősebb jogcíme van a berendezés felett, vagy aki ezt bírói úton érvényesíti.²¹

A lízingbevevő kötelezettsége kiterjed a berendezés karbantartására, ésszerű módon történő használatára, valamint köteles azt az átvételkor állapotban megőrizni, figyelembe véve a rendes elhasználódást és a felek megállapodásának megfelelően végrehajtott változtatásokat. Köteles továbbá a szerződés megszűnésekor – amennyiben nem él vételi jogával vagy a szerződést nem hosszabbítja meg további időszakra –, a berendezést a lízingbeadónak visszaszolgáltatni.²² A lízingbevevőt megilleti azon jogosultság, hogy ugyanúgy hivatkozhat a szállítónak az adásvételi szerződésen alapuló kötelezettségeire, mintha ő maga is részese lenne az adásvételi szerződésnek. Ez a jog azonban nem korlátlan: az adásvételi szerződés felmondására és érvénytelenítésére nem terjed ki.²³ Az Egyezmény lehetőséget ad a lízingbevevőnek az átvétel megtagadására vagy a szerződés felmondására, ha a berendezést nem szállítják le, a szállító késedelembe esik, vagy a berendezés az adásvételi szerződésben foglaltaknak nem felel meg. Ezen felül jogosult a hibás teljesítés orvoslására és a szerződésnek megfelelő berendezés felajánlására úgy, mintha a lízingbevevő a berendezést a lízingbeadótól az adásvételi szerződésben foglalt feltételek szerint megvásárolta volna, azaz kiküszöböli a perbeli legitimáció hiányának fentebb említett esetét.²⁴ A lízingbevevő továbbá mindaddig jogosult a lízingdíj visszatartására, amíg a lízingbeadó nem orvosolja a mulasztását azzal, hogy az adásvételi szerződésnek megfelelő berendezést ajánl fel, illetve addig, amíg a lízingbevevőnek a berendezés átvételének megtagadásához való joga meg nem szűnik.²⁵

Az Ottawai Egyezmény szól a lízingbevevő szerződésszegése esetén alkalmazandó elszámolási helyzetről is. A 13. cikk szerint lízingbeadó a lízingbevevő mulasztása esetén

²¹ Egyezmény, 8. cikk 1-2.

²² Egyezmény, 9. cikk 1.

²³ Egyezmény, 10. cikk 1-2.

²⁴ Egyezmény, 12. cikk 1.

²⁵ Egyezmény, 12. cikk 3.

követelheti a hátralékos bért annak kamataival, valamint kártérítésre is igényt tarthat. Ha a lízingbevevő mulasztása súlyos szerződésszegésnek minősül, a lízingbeadó a jövőben esedékessé váló részleteket is lejárttá teheti, és követelheti azokat, ezen túlmenően elállhat a szerződéstől, és az elállást követően ismét birtokba veheti a berendezést. Jogosult olyan mértékű kártérítés követelésére, amely abba a helyzetbe hozza, amelyben akkor volna, ha a lízingbevevő szerződésszerűen teljesít.²⁶

Utolsóként a szerződésen alapuló jogok átruházhatóságáról is rendelkezik az Egyezmény, eltérő szabályt érvényesítve attól függően, hogy az átruházás a lízingbeadó, vagy a lízingbevevő oldalán merül-e fel. A lízingbeadó a lízingszerződésen alapuló minden jogát, vagy azok bármelyikét átruházhatja, illetve azokról egyéb módon rendelkezhet, – ami nyilvánvalóan nem mentesítheti a szerződésen alapuló kötelezettségei alól, nem módosíthatja a lízingszerződés jellegét, és azt az Egyezmény hatálya alól nem vonhatja ki. A lízingbevevő főszabály szerint nem ruházhatja át a berendezés használatának jogát, kivéve, ha a lízingbeadó ehhez hozzájárult.

Az Egyezmény lehetőséget biztosít az alkalmazása alóli kizárására is, de arra csak az adásvételi szerződést, valamint a lízingszerződést megkötő valamennyi fél hozzájárulása esetén ad módot.²⁷

2. A Hpt. és a számviteli törvény egyes, polgári jogi relevanciával rendelkező szabályai a lízing körében

Az új Ptk. hatályba lépése előtt az előbb ismertetettek mellett rendelkezésünkre állt egyéb jogszabályi definíció is a pénzügyi lízing fogalmára nézve, amit a Hpt. 2. számú melléklete ad meg számunkra. A melléklet külön kiemeli, hogy ingatlan vagy ingó dolog illetve vagyoni értékű jog egyaránt lehet pénzügyi lízingszerződés tárgya. Eltérés mutatkozik az új Ptk. szabályaihoz képest abban, hogy a Hpt. melléklete alapján a lízingbeadó a lízingbevevő megbízása szerint szerzi meg a lízingtárgyat, abból a célból, hogy azt a lízingbevevő határozott idejű használatába adja. Ez a szabály összhangban áll a joggyakorlat követelményével, hiszen leggyakrabban a lízingbeadó utasításai, elvárásai szerint szerzi be a lízingbeadó a lízingtárgyat, amit később a lízingbevevő használatába ad, illetőleg erre szolgál

²⁶ Egyezmény, 13. cikk 1-2.

²⁷ Egyezmény, 1. Cikk 1. bekezdés

az ismertetett előszerződési szakasza a lízingügyletnek. Az új Ptk. alapállása az előszerződési kérdéskörrel nem foglalkozik, a jogszabály szerint a lízingbeadó már a lízingtárgy tulajdonosi pozíciójában helyezkedik el a lízingszerződés létrejöttékor.

A melléklet meghatározza a felek közötti jogviszony tartalmát. A használatba adással a lízingbevevő egyrészt viseli a kárveszély átszállásából származó kockázatot és a közvetlen terheket (a fenntartási és amortizációs költségeket is). Másrészt, ezen kötelezettségek mellett jogosultság illeti meg a hasznok szedésére, valamint arra vonatkozóan, hogy a szerződésben kikötött időtartam lejártával a lízingdíj teljes részének, valamint a kikötött maradványérték megfizetésével a dolgon ő vagy az általa megjelölt személy tulajdonjogot szerezzen.²⁸

A számviteli törvényben az Értelmező rendelkezések, fogalmak címszó alatt találjuk a pénzügyi lízing definícióját. A törvény a Hpt.-vel ellentétben nem tevékenységet, hanem szerződést ért alatta, amely értelmében a lízingbeadó a lízingbevevő igényei szerint beszerzett és a lízingbeadó tulajdonát képező eszközt lízingdíj ellenében, a szerződésben rögzített időtartamra a lízingbevevő használatába, illetve birtokába adja. A törvény alapján egyrészt a lízingbevevőt terheli a használatból következően minden költség és kockázat, másrészt ő jogosult a hasznok szedésére, valamint a szerződés időtartamának végén a lízingelt eszköz tulajdonjogának megszerzésére.²⁹ A jogszabály tévesen alkalmazza azonban a lízingbevevőt megillető vételi jogra az elővételi jog kifejezést.³⁰

3. Az új Ptk. kodifikációja a lízinggel kapcsolatban

A Polgári Törvénykönyvben történő szabályozásra való igény erősen jelen volt a jogalkalmazók és a jogkereső közönség részéről is. Szintén ezt mutatja az a tény, hogy 1998-ban, amikor kezdetét vette az új Polgári Törvénykönyv kodifikációja, annak egyik fő célja a gyakorlati életben nagy számban elterjedt új típusú szerződések szabályozása volt.³¹

2005-ben napvilágot látott az új Ptk. szabályozási koncepciója, amely rögzítette, hogy „a jogalkotónak figyelemmel kell lennie a lízing gazdasági jelentőségére, ami hazánkban egyes becslések szerint a beruházások finanszírozásában való 20 %-os részesedést is jelenthet.

²⁸ 2. sz. melléklet az 1996. évi CXII. törvényhez, Értelmező rendelkezések, 11.

²⁹ 2000. évi C. törvény a Számvitelről 3. § 13.

³⁰ BARTA – FAZEKAS – HARSÁNYI – KOVÁCS – MISKOLCZI – UJVÁRINÉ i. m. 243. p.

³¹ VARGA Nelli: Lízingszerződés az új Ptk.-ban, Gazdaság és jog, 2008. (64. évf.) 7-8. sz. (VARGA 2008.) 9-16. p.

Ilyen fontosságú területen jogpolitikailag nem tartjuk megengedhetőnek a jogbizonytalanságot. [...] A lízingszerződés szabályozása – figyelemmel arra, hogy az új kódex főszabály szerint változatlanul diszpozitív szabályokat határoz meg – nem okozhatja a lízing forgalomban meglévő sokszínűségének megszűnését, új lízingformák megjelenését.“

2007-ben megkezdődött a lízingszerződés normaszövegének megfogalmazása, és elfogadásra került a 2009. évi CXX. törvény a Polgári Törvénykönyvről. A lízingszerződésre vonatkozó szabályok e törvény alapján valamennyi lízingtípusra alkalmazhatóak lettek volna,³² a hatálylépésre azonban végül nem került sor.³³

A kodifikáció 2010-ben vett újra lendületet, amikor Kormányhatározat született az új Ptk.-t előkészítő bizottságok létrehozataláról, ismételten Vékás Lajos elnökletével. Az Operatív Szakmai Bizottság és a Kodifikációs Szerkesztőbizottság munkáját a 2009-ben elfogadott, de hatályba nem lépett törvény alapulvételével kezdte meg. Az új Polgári Törvénykönyv javaslatának elfogadására a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság 2011. december 16-i ülésén került sor, ezt követően Vékás Lajos – a Főbizottság nevében – átadta a tervezetet a Kormánynak, amelyet a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium változatlan formában társadalmi vitára bocsátott 2012. február 15-én.³⁴

2012 februárjában a Kormány által egyeztetés céljából közzétett új Ptk. javaslat szakított a korábbi szabályozási koncepció több elemével, sok esetben nem vette át a korábban kidolgozott szövegjavaslatokat, továbbá a korábbtól lényegesen eltérő módon fordult a szabályozás felé. A kormányjavaslatban közzétett lízingszerződés korábban nem használt fogalmakat hozott be, illetve olyan jogintézményeket kötött össze a lízinggel, amelyek sem a nemzetközi gyakorlatban, sem a szokásjogban, sem a bírói gyakorlatban nem

³² Magyar Lízing és Finanszírozó Társaságok Szövetsége: A pénzügyi lízing szabályozása a Ptk.-ban http://www.lizingszovetseg.hu/content/_common/attachments/ujptk_sajtoanyag_20130228_lizingszov.pdf (2013. szeptember 27.)

³³ A köztársasági elnök az Országgyűlés által elfogadott, az új Ptk. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 2010. évi XV. törvényt (továbbiakban: új Ptké.) megfontolásra visszaküldte a Parlamentnek, az azonban változatlan tartalommal fogadta el újra a jogszabályt. Az új Ptk. első és második könyve azonban nem lépett hatályba 2010. május 10. napjával – majd 2011. január 10. napjával az ezt követő könyvei sem –, mert az Alkotmánybíróság 2010. április 26-án alkotmányellenesnek találta és megsemmisítette a Ptké. 1. §-ának (1) bekezdését és 208. §-át. Az Alkotmánybíróság döntését a felkészülési idő hiányával és a jogbiztonság sérelmével indokolta.

³⁴ SZIKORA Veronika: Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációjának folyamata http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/polgari/uj_ptk/kodifikacio_tortenete_2013.pdf (2013. november 1.)

merültek fel. Több olyan kifejezés is bekerült a szövegjavaslatba, amely kifejezések jogi tartalmát nem a Polgári Törvénykönyv, hanem más jogágakhoz tartozó törvények (pl. számvitel) hivatottak meghatározni. Mindezek mellett pedig a lízingszerződés alanyai között az ügylet által megkívánt súlypontok álláspontom szerint indokolatlanul eltolódtak, bár az általános diszpozitivitás lehetőséget ad a feleknek a megfelelő korrekció elvégzésére. A közigazgatási egyeztetés után – melyet a Lízingszövetség, a Bankszövetség, valamint a Faktorszövetség Vékás Lajos professzorral, a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság vezetőjével folytatott –, az Országgyűlés elé terjesztett törvényjavaslat szövege jelentős mértékben módosult, és a szakma képviselőinek megítélése szerint végül javult annak minősége. A 2013. február 11-én elfogadott új Ptk.-ban több, a Lízingszövetség által hangoztatott javaslat megjelent: precízen szabályozottá vált a szavatossági jogok gyakorlásának módja és következménye, a hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyzendő adatok köre, a bejegyzés időpontja, ezen túlmenően egyértelművé vált a költség és teherviselő személye, és a felmondás esetkörei és a felmondást követő elszámolás menete is.³⁵

A törvényjavaslatot 2012 nyarán nyújtották be az Országgyűlés elé, elfogadására 2013. február 11-én került sor. Az új Ptk. 2014. március 15-én lép majd hatályba, mint 2013. évi V. törvény.³⁶

³⁵ Magyar Lízing és Finanszírozó Társaságok Szövetsége: A pénzügyi lízing szabályozása a Ptk.-ban http://www.lizingszovetseg.hu/content/_common/attachments/ujptk_sajtoanyag_20130228_lizingszov.pdf (2013. szeptember 27.)

³⁶ SZIKORA Veronika: Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációjának folyamata http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/polgari/uj_ptk/kodifikacio_tortenete_2013.pdf (2013. november 1.)

III. A szerződés szerinti jogok és kötelezettségek az új Ptk. tükrében

1. Pénzügyi lízing fogalma az új Ptk.-ban

Amint azt fentebb jeleztem, az új Ptk. csak a pénzügyi lízinget szabályozza. Új szerződéstípus kodifikálásánál ugyanis elengedhetetlen, hogy legyen olyan világos gazdasági tartalom, amely által elhatárolhatóvá válik az adott szerződéstípus az összes többitől. A jogalkotó ennek felkutatására törekedett a lízing esetén is, azonban az operatív és a pénzügyi lízing közötti polgári jogi hasonlóság hiányából adódóan, csak a pénzügyi lízingben találta meg azt a gazdasági tartalmat, amely az önálló szabályozást indokoltta teszi. Olyan fiduciárius biztosítékként került szabályozása a pénzügyi lízing, amely szerződés alapján nyújtott kölcsön biztosítéka a lízingbeadó tulajdonában álló lízingtárgy.³⁷

A pénzügyi lízingszerződés törvényen belüli strukturális elhelyezése a kontraktus finanszírozási jellegét juttatja kifejezésre, tehát – bár törvényi definíció ezt nem tartalmazza –, a lízingbeadó nem a már tulajdonában lévő, befektetési céllal megszerzett lízingtárgyat adja át a lízingbevevő részére, hanem a lízingbevevő beruházási döntését finanszírozza, ennek érdekében vásárolja meg a harmadik féltől a lízingtárgyat.³⁸

Az új magánjogi kódex szerint pénzügyi lízingszerződés alapján a lízingbeadó a tulajdonában álló dolog vagy jog határozott időre történő használatba adására, a lízingbevevő pedig a lízingtárgy átvételére és lízingdíj fizetésére köteles. A lízingbevevő a lízingtárgy gazdasági élettartamát elérő vagy azt meghaladó ideig való használatára, illetve – ha a használat időtartama ennél rövidebb – a szerződés megszűnésekor a lízingtárgy ellenérték nélkül vagy a szerződéskötéskori piaci értéknél jelentősen alacsonyabb áron történő megszerzésére jogosult. Továbbá, akkor is pénzügyi lízingről beszélünk, ha a fizetendő lízingdíjak összege eléri vagy meghaladja a lízingtárgy szerződéskötéskori piaci értékét.³⁹

A szerződéskötésre vonatkozó alakszerűségi követelményt az új Ptk. külön nem ír elő, azonban figyelembe véve, hogy a Hpt. 77. §-ának (2) bekezdése értelmében pénzügyi intézmény kockázatvállalással járó ügyletet kizárólag írásban köthet, továbbá, hogy a Hpt. alapján lízingbeadó kizárólag olyan jogi személy lehet, amely pénzügyi szolgáltatás

³⁷ Az új Ptk. kötelmi különös része – interjú Gárdos Péter ügyvéddel

<http://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-kotelmi-kulonos-resze-interju-gardos-peter-ugyveddel/2222>

(2013. szeptember 15.)

³⁸ PRESSER Andrea: Alapvetés a lízing kodifikációjához, *Gazdaság és jog*, 2008. (16. évf.) 1. sz. 3-7. p.

³⁹ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 6:409. §

nyújtására jogosult – tehát eleget tesz a Hpt. 13. §-ának (1) bekezdésében foglalt személyi és tárgyi követelményeknek⁴⁰ – pénzügyi lízingszerződés kizárólag írásban jöhet létre és annak lízingbeadói oldala kötött.

A törvény tehát három konstrukciót vázol fel. Az egyik esetben – amikor a szerződés időtartama eléri, vagy meghaladja a dolog gazdasági élettartamát –, szükségtelen vizsgálni, hogy a futamidő lejártával tulajdonjogot szerezhets-e a lízingbevevő, ez ugyanis az elhasználódás következtében nem a felek célja. A másik esetben, amikor a dolog gazdasági élettartamát nem éri el a használat időtartama, a lízingbevevő jogosulttá válik a lízingtárgy megszerzésére, amire ellenérték nélkül, vagy a szerződéskori piaci árnál jelentősen alacsonyabb összeg megfizetésével kerülhet sor. Végül, ha a lízingtárgy szerződéskötéskori piaci értékének összegét eléri vagy meghaladja a fizetendő lízingdíj összege, szintén pénzügyi lízingről beszélünk.

A törvény – mint láthattuk –, abból kiindulva adja meg a pénzügyi lízingszerződés fogalmát, hogy a lízingtárgy a szerződéskötéskor a lízingbeadó tulajdonában van, nem célja tehát a tágabb értelemben vett lízingügylet szabályozása.⁴¹ Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne ismerné el azt a gyakorlatban is érvényesülő tendenciát, hogy a lízingtárgyat a lízingbeadó a lízingbevevő megbízása alapján, és az általa lefektetett feltételekkel vásárolja meg és erre változatlanul alkalmas az előszerződés. Ezt támasztja alá a szavatossági jogok szabályainál a törvény megszövegezése is, amikor kimondja, hogy a lízingbeadót csak akkor terheli kellékszavatosság, ha közreműködött a kiválasztásban, ami arra utal, hogy azt tekinti főszabálynak, hogy a dolgot a lízingbevevő választja ki. Ezzel lényegében véve a mai gyakorlatot emeli törvényi szintre, megoldást találva a lízingbevevő szavatossági és jótállási jogainak közvetlen érvényesítésére.⁴²

A jogalkotó nem definiálja egyébként, hogy mit ért „gazdasági élettartam” fogalma alatt, így azt az eset körülményeiből kell majd megállapítani. Véleményem szerint azonban ez

⁴⁰ BARTA – FAZEKAS – HARSÁNYI – KOVÁCS – MISKOLCZI – UJVÁRINÉ i. m. 188. p.

⁴¹ BARTAL Tamás: Az új Ptk. megalkotására tett Javaslat lízingszerződésre vonatkozó rendelkezéseinek kritikai jellegű áttekintése, *Gazdaság és jog*, 2012. (20. évf.) 5. sz. 23-26. p.

⁴² PETRIK Béla: A pénzügyi lízingszerződés, in.: *Polgári Jog, Kötelmi Jog Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik Rész, Az Új Ptk. magyarázata VI./VI.*, főszerk.: Petrik Ferenc, szerk.: Wellmann György, HVG-ORAC, Budapest, 2013., (PETRIK) 295. p.

a fogalom jóval szerencsésebb, mint a Szerkesztőbizottsági Javaslatban használt „hasznos élettartam,” amely még inkább nehezen határozható meg.⁴³

2. *Időtartama*

A Hpt.-vel, valamint a számviteli törvénnyel összhangban, a kontraktus fogalmi eleme a határozott időtartam, ami a lízingdíj megállapításának követelményéből egyébként is következik. A szerződés időtartamának megállapítása a felek jogosultsága, igazodhat a lízingtárgy gazdasági élettartamához, vagy attól eltérő, rövidebb időtartam is lehet.⁴⁴

3. *A lízingszerződés tárgya*

A Ptk. Javaslatá szerint a dolgok, azaz a birtokba vehető testi tárgyak, ingók és ingatlanok lehetnek volna alapvetően a lízing tárgyai, jogok nem. Végül, a hatályba nem lépett 2009. évi Ptk. a lízing tárgyaként a forgalomképes dolgokat és a jogokat jelölte meg.⁴⁵ A végleges törvényszöveg alapján lízingtárgy lehet bármilyen – forgalomképes – ingó vagy ingatlan dolog, valamint átruházható vagyoni értékű jog. Ingó vagy ingatlan dolog esetében jellemző, hogy a lízingbeadó a dolog tulajdonjogát szerzi meg, és biztosítéki célból azt a futamidő alatt meg is tartja, vagyoni értékű jogok esetében azonban előfordulhat, hogy magát a lízingbeadót is csak továbbengedhető használati jog illeti.⁴⁶

A joggyakorlatban esetenként nehézséget jelent a lízingbeadó tulajdonjogának kérdése a lízingtárgy feldolgozása, más dolgokkal történő egyesítése, vagy akár ingatlanokkal való összeépítése során. A lízingbeadó szempontjából kiemelt jelentőségű a lízingtárgy tulajdonjoga, hiszen ez a legkomolyabb biztosítéka. Így, ha például más dolgokkal való egyesítése végett éppen a lízingtárgy kerül veszélybe, rendkívül kedvezőtlen helyzetbe kerülhet, hiszen a lízingtárgy elválasztása más dolgoktól állagsérelem nélkül nem minden esetben lehetséges. Ha tehát ezeket a változtatásokat a lízingbevevő a lízingbeadó engedélye nélkül végzi el, a cselekmények jogszabályi tilalma a lízingbevevő rosszhiszeműségét megalapozza.⁴⁷ Az új Ptk. alapján ilyen esetben a lízingbeadó köteles felhívni a lízingbevevőt a rendeltetésszerű használatra, ha pedig felhívása ellenére folytatja a nem rendeltetésszerű

⁴³ VARGA Nelli: A pénzügyi lízingszerződés az új Ptk.-ban, *Gazdaság és jog*, 2013. (21. évf.) 10. sz. (Továbbiakban: VARGA 2013.) 22-23. p.

⁴⁴ PETRIK 296. p.

⁴⁵ BARTAL Tamás: Az új Ptk. megalkotására tett Javaslat lízingszerződésre vonatkozó rendelkezéseinek kritikai jellegű áttekintése, *Gazdaság és jog*, 2012. (20. évf.) 5. sz. 23-26. p.

⁴⁶ PRESSER i. m. 3-7. p.

⁴⁷ PRESSER i. m. 3-7. p.

vagy a szerződésnek egyébként nem megfelelő használatot, a lízingbeadó jogosult lesz a szerződés felmondására.⁴⁸

4. A nyilvántartásba-vételi kötelezettség

Az új Ptk. egy új, speciális kötelezettséget ír elő a nyilvántartásba-vételi kötelezettség formájában, melyet eddig sem a Hpt., sem a számviteli törvény, sem a hatályba nem lépett 2009. évi Ptk. nem követelt meg.⁴⁹

E kötelezettség alapján, ingatlan esetén a lízingbeadó köteles a lízingbeadás tényét és a lízingbevevő személyét a tulajdonjog bejegyzésével egyidejűleg az ingatlan-nyilvántartásba bejegyeztetni.⁵⁰ Ha viszont ingó dolog vagy jog a lízingtárgy, az adatokat a hitelbiztosítéki nyilvántartásba kell bejegyezni. Abban az esetben, ha az ingó dolog tulajdonjogát vagy a jog fennállását közhiteles nyilvántartás tanúsítja, és jogszabály a dolog vagy jog elzálogosítását a lajstromba való bejegyzéshez köti, akkor a megfelelő lajstromba kell bejegyezni.⁵¹

A hitelbiztosítéki nyilvántartás a perszonálfólium elvét követi, így az ingatlan-nyilvántartással ellentétben a kötelezettek személyéhez kapcsolódóan tartalmazza a bejegyzéseket. A nyilvántartás internet alapon, elektronikus úton érhető el, tartalma mindenki számára nyitva áll.⁵²

A nyilvántartásba-vételi kötelezettség előírásának magyarázata abban a jogalkotói szemléletben rejlik, hogy a jogszabály fiduciárius biztosítékként tekint a pénzügyi lízingszerződésre. A lízingbevevő általi tulajdonszerzést tekinti a felek végső céljának, azonban ahelyett, hogy a lízingtárgy tulajdonjoga a szerződéskötéssel egyidejűleg a lízingbevevőre szállna, a lízingbeadó pedig zálogjoggal biztosítaná követelését, a tulajdonjog a lízingbeadót illeti meg mindaddig, amíg valamennyi hátralékos lízingdíj és egyéb költség kiegyenlítésre nem kerül.

A Szerkesztőbizottsági Javaslattal ellentétben a törvény már meghatározza a bejegyzendő adatok körét, amit a lízingbeadás tényének és a lízingbevevő személyének rögzítésében határoz meg. Bár a törvény alapján a bejegyzés a lízingbeadók kötelessége lesz, ennek ellenére várható, hogy annak költségét valamilyen formában át fogják hárítani a lízingbevevőkre.

⁴⁸ Új Ptk. 6:415. §

⁴⁹ BARTAL i. m. 23-26. p.

⁵⁰ Új Ptk. 6:410. §

⁵¹ BARTAL i. m. 23-26. p.

⁵² VARGA 2013. 22-24. p.

A nyilvántartásba-vételt nyilvánvalóan abból a gyakorlati szempontból kiindulva kívánja meg a jogalkotó, hogy a lízingbevevővel szerződő harmadik fél bizonyos lehessen abban, hogy a lízingtárgy a látszat ellenére nem a lízingvevő tulajdonában áll. A nyilvántartásba-vételi kötelezettség elmulasztása esetén, a forgalom biztonságának védelme érdekében azonban a lízingbevevőtől jóhiszeműen és ellenérték fejében szerző harmadik személy megszerzi a tulajdonjogot az átruházással, valamint a lízingbevevő rendelkezési joga hiányában is megszerzi az ingó dolgon, illetve a jogon a javára alapított zálogjogot.⁵³

Mindenképpen helyeselendő, hogy a végleges törvényszöveg nem a szerződés megkötésével egyidejűleg követeli meg a nyilvántartásba való bejegyzést, hiszen az könnyen gyakorlati problémákhoz vezethetne az adminisztrációs eljárásból kifolyólag.⁵⁴ A bejegyzés időpontjára vonatkozó előírást csak az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzés esetében tartalmaz a törvény, amikor kimondja, hogy a bejegyzésnek a tulajdonjog bejegyzésével egyidejűleg, illetve ha a szerződés megkötésekor a dolog a lízingbeadó tulajdonjogában van, akkor legkésőbb a birtokátruházásáig kell megtörténnie.⁵⁵

Az egyes részletszabályok gondos kimunkálása azonban mindenképpen a joggyakorlat, illetve a jövőbeni jogalkotás feladata, hiszen ezek a kérdések még nem rendezettek – gondolok itt például a bejegyzés költségvonzatának viselésére, illetve a nehezen azonosítható lízingtárgyak bejegyzésére.⁵⁶ A költségfaktor kérdése mindenképpen érdekes lesz, hiszen a piaci szereplők, valamint az érdekelt szakmai szervezetek azzal a feltétellel fogadták el az új biztosítéki rendszert, hogy annak költségei alacsonyak lesznek. Ha viszont ez nem lesz tartható – és a zálogjogi nyilvántartáshoz hasonló, magas költségek fognak kialakulni –, az a költségek növekedéséhez, egyúttal pedig a vállalkozási kedv csökkenéséhez vezethet.⁵⁷

Összességében a nyilvántartásba-vételi kötelezettség magyar joggyakorlatban való meghonosítása mindenképpen üdvözlendő megoldás lehet a gazdasági életben részt vevők szempontjából, hiszen a forgalom biztonságát segíti elő. Azon esetek száma, amikor a lízingbevevő, mint nem tulajdonos sajátjaként kötött harmadik személlyel adásvételi, vagy

⁵³ Új Ptk. 6:410.§

⁵⁴ BARTAL i. m. 23-26. p.

⁵⁵ VARGA 2013. 24. p.

⁵⁶ VARGA 2013. 24. p.

⁵⁷ GÁRDOS István és GÁRDOS Péter: A hitelbiztosítéki nyilvántartásról szóló törvény tervezete (I. rész) <http://ptk2013.hu/interjuk/a-hitelbiztositeki-nyilvantartasrol-szolo-torveny-tervezete-i-resz/2630> (Letöltés ideje: 2013. november 10.)

zálogszerződést a lízingtárgyra vonatkozóan, várhatóan csökkenni fog a szabályozás következtében.

5. *A szerződés tartalma:*

Használat, hasznok, terhek, költségek és kárveszély.

A kódex a pénzügyi lízingszerződés alapelemeként rögzíti a lízingbevevő jogát a lízingtárgy használatára. A használat az a részjogosítvány, amely a lízingjogviszonyt a bérleti jogviszonyhoz leginkább hasonlóvá teszi.⁵⁸

A lízingtárgy használatának átengedését lehetővé teszi a törvény, azonban ehhez a lízingbeadó hozzájárulását követeli meg.⁵⁹ Ha a lízingbevevő a lízingtárgyat a lízingbeadó engedélyével adta más használatába a 6:413. § alapján a harmadik személy magatartásáért úgy felel, mintha a dolgot maga használta volna. Ha viszont nem volt a hozzájárulás birtokában, azért a kárért is felelős, amely nem következett volna be, ha nem adja a dolgot másnak a használatába.

A lízingbevevő a szerződés megkötésétől, dolog esetén a birtokátruházástól⁶⁰ használhatja a lízingtárgyat, szedheti annak hasznait, de köteles a terhek viselésére, valamint a teljes körű karbantartásról is gondoskodnia kell. A lízingbevevő kötelezettségeit vizsgálva a bérbevevő kötelezettségeihez viszonyítva azt tapasztaljuk, hogy a lízingbevevő kötelezettségei – a lízingügylet finanszírozási jellegéből adódóan⁶¹ – általában szigorúbbak. Előfordulhat azonban olyan eset – különösen operatív lízing esetén –, hogy a lízingbeadók nagyon széles körű - szervizelési, karbantartási és egyéb - szolgáltatásokat is nyújtanak a lízingbevevőnek. Ezeket a kérdéseket a Ptk. dispozitív szabályozásából adódóan a lízingszerződés hivatott megfelelően szabályozni.⁶²

A Kúria BH 1998. 496. számú döntésében is rámutatott arra a fentiekkel összhangban, hogy a pénzügyi lízing célja a hitelnnyújtás, a lízingbeadó tehát nem a saját, hanem a lízingbevevő szükségleteinek kielégítése végett jut a lízingtárgyhoz, amely a lízingbevevő

⁵⁸ PRESSER i. m. 3-7. p.

⁵⁹ Új Ptk. 6:413. §

⁶⁰ Új Ptk. 6:412.§ (1) bekezdés

⁶¹ GÁRDOS i. m. 877. p. 877. p.

⁶² PRESSER i. m. 3-7. p.

tulajdonába kerül gazdasági hasznosítás céljából.⁶³ Ez indokolja, hogy a lízing időtartama alatt a kárveszély – eltérően a bérlettől – a lízingbevevőt terheli.⁶⁴

6. A lízingdíj fizetése

A lízingdíj fizetése a lízingbevevő alapvető kötelezettsége, amely részben a lízingtárgy használatának ellenértéke,⁶⁵ részben a pénzügyi szolgáltatásból fakadó tételek összessége, annak megállapítása a lízingszerződések egyik legfontosabb, és egyben kötelező tartalmi eleme.⁶⁶ Mértéke hazánkban a lízingtárgy bruttó értékének 150-170 %-a körül mozog, amit számos tényező befolyásolhat: például a futamidő hossza, az, hogy a fizetés időszakonként előre vagy utólag történik-e, a fizetés gyakorisága, a lízingtárgy maradványértéke, a kikötött kamat, vagy a lízing típusa. Kiszámításakor számos tételre kell figyelemmel lenni, többek között a lízingtárgy beszerzési árára, a beszerzés mellékköltségeire, a lízingbeadó működési költségeire, a finanszírozási alapköltségekre, költségfedezetre (időközbeni változásokra, kockázati tényezőkre, igényérvényesítésre), a lízingbeadó nyereségére.⁶⁷ A futamidő alatt a dolog a lízingbevevő használatába kerül, így a lízingdíj valójában két, különböző típusú szolgáltatás együttes ellenértékeként jelenik meg: egyfelől a beszerzési ár törlesztéseként, másfelől a használat díjaként.⁶⁸

A Kúria a díj komplex természetét a BH 1996. 257. számú eseti döntésben fejtette ki, azaz a lízingdíjat ténylegesen két különböző típusú szolgáltatás – a használat és a későbbi tulajdonszerzés – együttes ellenértékének kell tekinteni, így annak végösszege nyilvánvalóan magasabb a dolognak az ügyletkötés idején fennállott forgalmi értékénél, mert ellenkező esetben a használat ingyenes volna.⁶⁹

A törvényi szabályozásnak megfelelően a lízingbevevő a díjat a szerződésben meghatározott időszakonként előre köteles megfizetni, de nem jár lízingdíj arra az időre, amíg lízingtárgyat a saját érdekkörén kívül felmerült okból nem használhatja.⁷⁰

⁶³ BH 1998. 496.

⁶⁴ GÁRDOS 1. 877. p.

⁶⁵ BARTAL i. m. 23–26. p.

⁶⁶ BH 1995. 721.

⁶⁷ BH 1996. 5.

⁶⁸ BH 1996. 257.

⁶⁹ BH 1996. 257.

⁷⁰ Új Ptk. 6:414. §

Az új Ptk. határozottan rögzíti, hogy felmondási jogot biztosít a lízingbeadó számára arra az esetre nézve, ha a lízingbevevő az őt terhelő lízingdíj, költség vagy teher megfizetését elmulasztotta, valamint a lízingbeadó a lízingbevevőt megfelelő határidő tűzésével és a következményekre való figyelmeztetéssel a fizetésre felszólította, és a lízingbevevő e határidő elteltéig sem fizetett. Ez a rendelkezés egyértelműen a pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szerződések, például kölcsönszerződés szabályaival áll összhangban.⁷¹

7. Szavatossági igények

A szavatossági igények érvényesítése jelenti a lízingügyletek egyik legnagyobb nehézségét a Ptk. szerint, ahogyan arra a korábbiakban utaltam. A lízingbeadó a lízingtárgy vonatkozásában az általa megkötött adásvételi szerződés tekintetében a lízingbevevővel szemben kellék- és jogszavatossággal tartozna, a lízingügylet esetén azonban fennállnak olyan tényezők, melyek nem tennék szerencsésé ennek a megoldásnak a gyakorlati alkalmazását. A lízing finanszírozási jellege, valamint az a tény, hogy a lízingbeadó a lízingtárgy és a szállító kiválasztásában általában nem vesz részt, indokolja a lízingbeadó szavatossági- és kárfelelősségének kizárását annak ellenére, hogy az alap adásvételi szerződésben vevőként ezek a jogok őt illetik meg. A lízingbevevő szempontjából azonban elengedhetetlen, hogy az esetleges hibás teljesítésből származó igényeit érvényesíthesse, így kézenfekvő annak biztosítása, hogy igényeit közvetlenül ahhoz a személyhez forduljon, akitől a lízingtárgy származik, és akivel adott esetben addig egyáltalán nem állt kapcsolatban.⁷²

A lízingbeadó ugyan minden esetben jogszavatossággal tartozik, azaz köteles a lízingtárgy használatát biztosítani, e körben pedig az általános szabályok szerint felel: ⁷³ szavatol azért, hogy harmadik személynek nincs a lízingtárgyon olyan joga, amely a lízingbevevőt a használatban korlátozza vagy a lízingtárgy használatát megakadályozza. Erre a kötelezettségre a jogszavatosság szabályait azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a lízingbevevő elállás helyett a szerződést felmondhatja.⁷⁴

⁷¹ Új Ptk. 6:415. §

⁷² PRESSER i. m. 3-7. p.

⁷³ GÁRDOS 1. 876. p.

⁷⁴ Új Ptk. 6:411

A kellékszavatosság tekintetében az új Polgári Törvénykönyv különbséget tesz az alapján, hogy a lízingbeadó közreműködött-e az eladó vagy a lízingtárgy kiválasztásában vagy abban nem vett részt.⁷⁵

Abban az esetben, ha a lízingbeadó közreműködött a lízingtárgy kiválasztásában, vagy szavatossági jogairól a lízingbevevő hozzájárulása nélkül lemondott, kellékszavatosság terheli. E szabályokat azonban azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a lízingbevevőt az elállás helyett a felmondás joga illeti meg és a lízingbevevő a lízingtárgy kicserélését nem követelheti.⁷⁶ Erre a korlátozásra azért van szükség, mert a szavatosság, illetve a jótállás körében tett elállási nyilatkozat a lízingbeadó tulajdonjogának megszűnéséhez vezetne, erre pedig a lízingbevevőnek csak a lízingbeadó hozzájárulásával van lehetősége. A lízingbeadó finanszírozói szerepéből következik, hogy a szavatossági problémák nem vezethetnek a lízingszerződésnek és ezzel együtt a lízingbevevő fizetési kötelezettségeinek megszűnéséhez. A felek szerződéses kötelezettségei – és így a lízingbevevő fizetési kötelezettsége is – egészen addig fennállnak, amíg a szerződés a rá irányadó szabályok szerint nem szűnik meg, illetőleg a felek azt meg nem szüntetik.⁷⁷

A joggyakorlatra vár azonban annak kimunkálása, hogy a lízingbeadó oldaláról mi minősül olyan közreműködésnek, amely az említett szavatossági szabályok alkalmazását kiváltja. A törvény nem utal felelősség-megosztásra a lízingbeadó és a lízingbevevő közreműködésének arányára tekintettel, ennek fényében a lízingbeadó részéről akár egy egészen minimális szintű közreműködés is ahhoz vezethet, hogy a perbeli bíró a szigorú szavatossági szabályokat fogja alkalmazni.⁷⁸

Az újszerű szabályozás számos érdekes kérdéshez vezethet, például felvethető, hogy közreműködésnek tekinthető-e, ha a lízingtársaság munkatársa nem ajánl ugyan kereskedőt az ügyfélnek, ám a társaság honlapja hivatkozik meghatározott személyekkel, cégekkel való együttműködésre? Ha az ügyfél a honlapon található „ajánlás” alapján keres fel egy kereskedőt az általa szükségeltetett valamely lízingtárgy beszerzése érdekében, alapos okkal számíthatott-e a közük fennálló együttműködésre?⁷⁹ A szakirodalom azt az álláspontot fogadja el jelenleg, hogy önmagában az a tény, hogy a tájékoztatás létrejött, nem alapozza

⁷⁵ BARTAL i. m. 23-26. p.

⁷⁶ Új Ptk. 6:411. §

⁷⁷ PRESSER i. m. 3-7. p.

⁷⁸ BARTAL i. m. 23-26. p.

⁷⁹ BARTAL i. m. 23-26. p.

meg a kellékszavatosságot, ugyanakkor tényleges közreműködés esetén (ha maga ajánl meghatározott célra kereskedőtársaságot), terheli a kellékszavatosság.⁸⁰

Ettől eltér azonban, amikor a lízingtárgy a lízingbevevő által került kiválasztásra, vagy az a lízingbevevő által meghatározott feltételek szerint következett be. A lízingtárgy hibája esetén a kellékszavatosság kötelezettjével szemben fennálló jogosultságokat a törvény megosztja a lízingbevevő és a lízingbeadó között. A kijavításra és a kicserélésre irányuló igényt a lízingbevevő a lízingbeadó képviselőjeként köteles érvényesíteni; az árleszállításra és az elállásra vonatkozó igény érvényesítése pedig a lízingbeadó kötelezettségét képezi.⁸¹ A kijavítás és a kicserélés kérése a lízingbeadótól azért lenne felesleges és ésszerűtlen, mert a lízingbeadó a jogviszonyban nem tulajdonosként, hanem finanszírozóként vesz részt, így ő erre nem képes.⁸²

A szavatossági és jótállási jogokat ennek megfelelően nem a lízingbevevő jogosult az eladóval szemben érvényesíteni, az a lízingbeadó, mint vevő kötelezettsége lenne. A gyakorlatban a lízingbeadó általában ezen jogait engedményezi a lízingbevevőre, ami sok esetben a perbizomány kérdéshez vezet el és perbeli legitimációs kérdéseket vet fel.

Ahogy azt a Kúria is rögzíti 10/2013. számú polgári elvi határozatában, a Ptk. 2.§ (1) bekezdése alapján a törvény védi a személyek vagyoni és személyhez fűződő jogait, továbbá törvényes érdekeit, továbbá, ha a Ptk. által védett alanyi jogot megsértik vagy veszélyeztetik, az az igény állapotában bírósági úton érvényesíthető. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Továbbiakban: **Pp.**) szerint a bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el. Ilyen kérelmet – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak a vitában érdekelt fél terjeszthet elő,⁸³ azaz kizárólag az alanyi jog jogosultját illeti meg. Ez a perbeli legitimáció kérdése, amely arra utal, hogy a felperes jogosult-e a keresettel érvényesített jog érvényesítésére, azaz a perbeli alanyi jog a konkrét felperest az adott tényállás alapján konkrét alperessel szemben megilleti-e.⁸⁴

A hatályos szabályok alapján a fél csak a nevében történő eljárásra adhat felhatalmazást az általa kijelölt személynek, ha az anyagi jogi jogosított e követelését engedményezi, és az engedményezés révén az engedményes az engedményezési szerződés alapján jogosult lesz a perbeli fellépésre. A Pp. tiltja a perbizományt, hogy az anyagi jogi

⁸⁰ Id.: BARTAL i. m. 23-26. p. és VARGA 2013. 24-25. p.

⁸¹ Új Ptk. 6:411. §

⁸² GÁRDOS 1. 876. p.

⁸³ Pp. 3. § 1. (bek.)

⁸⁴ BDT 2003. 758.

jogosult perlési jogra adjon lehetőséget valamely más személynek, tehát felhatalmazza arra, hogy a bíróság előtt helyette, mint anyagi jogosult helyett saját nevében és saját kezéhez követeljen teljesítést.⁸⁵

A szavatossági és jótállási igények érvényesítése a lízingügylet tekintetében ezáltal rendkívül megnehezül. A lízingbevevő az engedményezési szerződés következtében nem a saját, hanem a lízingbeadó nevében érvényesítheti igényét, amely során különösen fontos szerephez jut a felek együttműködési kötelezettsége. Ez megjelenik például a megfelelő nyilatkozatok kiadásában vagy a perbe történő beavatkozásban, illetve az együttműködési kötelezettség megtagadása esetén kérdés merül fel a felmerült károk érvényesítésével kapcsolatban is.

Véleményem szerint ezt a problémát orvosolni kellene. Mindenképpen helyesnek tartanám e perjogi és anyagi jogi szabályok felülvizsgálatát, illetve annak vizsgálatát, hogy a perbizomány tilalmára vonatkozó jogpolitikai indokok súlya arányban áll-e az általa keletkeztetett problémákkal és előmozdítaná a hatékonyabb jogérvényesítést.

Továbbá megfontolásra érdemesnek tartom az Ottawai Egyezményben alkalmazott azon megoldást, mely alapján a lízingbevevő jogosult a hibás teljesítés orvoslására úgy, mintha a berendezést a lízingbeadótól az adásvételi szerződésben foglalt feltételek szerint megvásárolta volna.⁸⁶ E szabály hazai szabályozásba történő átültetésével megakadályozhatóvá válna a perbeli legitimációból adódó probléma.

Üdvözlendő, hogy a törvény a Szerkesztőbizottsági Javaslatához képest a szavatossági igények érvényesítését – a gyakorlattal összhangban –, kötelezettségként, és nem jogként határozza meg. Szintén előrelépés, hogy a kódex felmondási jogot biztosít a lízingbevevőnek arra az esetre, ha a lízingbeadó nem tesz eleget szavatossági elállási jogának érvényesítésére vonatkozó kötelezettségének.

Hiányosság is felfedezhető a szavatossági jogok szabályozásának terén, a kódex ugyanis csak a hibás teljesítés objektív jogkövetkezményeit szabályozza részletesen. A szubjektív jogkövetkezményként alkalmazható kártérítési igényről nem szól kellőképpen, aminek köszönhetően – bár a lízingbevevő elvileg a lízingbeadóval szemben léphet fel hibás teljesítés miatti kártérítési igényével –, ez a gyakorlatban vélhetően nehezen fog érvényesülni.⁸⁷

⁸⁵ TÖLG-MOLNÁR László: Polgári eljárásjog I. (Jogi szakvizsga kézikönyvek), Budapest, Novissima Kiadó, 2006, 109. p.

⁸⁶ Egyezmény, 12. cikk 1.

⁸⁷ VARGA 2013. 24-25. p.

Egy bírói döntés elemzéséből kiderül, hogy nem volt felróható alperesnek a bíróság szerint, amikor mint „laikus vásárló” tehergépjárműként valójában személygépkocsit lízingelt. A bíróság szerint nincsen olyan kötelezettsége, hogy tájékozódjon arról, hogy az értékesítésre felajánlott gépjármű megegyezik-e a forgalmi engedélyben rögzítettel. A felperes azonban, mint üzletszerűen finanszírozással foglalkozó gazdasági társaság, nyilvánvalóan rendelkezik azon ismeretekkel, amelyek a gépjárművek értékesítésével kapcsolatban lényegesek, mégsem tájékozódott kellőképpen a lízingbeadott gépjármű jellegzetességeiről. A felperes üzletszerű tevékenysége folyamán tévesztette meg alperest, nem tett eleget fennálló tájékoztatási kötelezettségének, és nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben tőle elvárható.⁸⁸

Számos további, szavatossági jog érvényesítésével kapcsolatos perben döntött már a bíróság, így abban az ügyben is, amikor a szerződés érvényességét támadta a bíróság előtt a lízingbevevő a jármű műszaki hibás voltára hivatkozással. Az bíróság ekkor amellet foglalt állást, hogy pénzügyi lízing esetén a lízingbeadónak nem feladata a lízing tárgyát képező gépjármű műszaki állapotának vizsgálata, így a lízingbevevő erre alapítva nem támadhatja meg a lízingszerződést.⁸⁹

Az ilyen és az ehhez hasonló kérdések megítélésénél az új Ptk. hatályba lépését követően tehát először is azt kell majd eldönteni, hogy a lízingtárgy megszerzésében közreműködött-e a lízingbeadó. Ha igen, elsősorban kijavításra vagy kicserélésre, másodsorban árleszállításra vagy elállásra vonatkozó igény érvényesíthető a lízingbeadóval szemben. Az egyéb, jellegében azonos jogvitás helyzetek orvoslását és megoldását kodifikáció hiányában a gyakorlat fogja megválaszolni.

8. Egyoldalú szerződésmódosításhoz való jog

Az új Ptk. a szerződés módosításának szabályai között rögzíti, hogy a felek közös megegyezéssel módosíthatják a szerződés tartalmát.⁹⁰ A lízingszerződések gyakorlatában azonban nagy jelentőséggel bír az egyoldalú szerződésmódosítás is, hiszen aktuális problémaként tartjuk számon, hogy a pénzügyi intézmények gyakran egyoldalúan, a szerződést kötő fél hátrányára módosítják a kölcsön- és pénzügyi lízingszerződéseket. A

⁸⁸ BH+ 2008. 2. 80.

⁸⁹ EH 2010. 2236.

⁹⁰ Új Ptk. 6:191. § (1) bek.

kódex nem tiltja az egyoldalú szerződésmódosításhoz való jogot, ha azt a szerződésben a felek kikötötték.⁹¹

Az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a pénzügyi intézmény az általános szerződési feltételei között előre meghatározhatja, így e kikötés is a szerződés tartalmává válik. Az egyoldalú szerződésmódosítási jog kikötése tehát önmagában nem jogellenes, a törvény nem tiltja. Az azonban, hogy a felek általános szerződési feltételek (a továbbiakban: ÁSZF) alkalmazásával – ahogy a gyakorlatban legtöbbször –, abban megállapodtak, nem zárja ki, hogy a kikötést tisztességtelenségre hivatkozással ne lehetne megtámadni. Az ügyfél ugyan hivatkozhat arra, hogy a kikötés a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul hátrányos a számára, ezáltal tisztességtelen, ami megalapozhatja a kikötés érvénytelenségét, de csak hosszantartó bírósági eljárás eredményeképpen.⁹²

9. *A szerződés megszűnése*

A törvény – összhangban a lízing törvénybeli strukturális elhelyezésével, – a bérletre és a kölcsönre vonatkozó szabályokkal párhuzamban rendelkezik a szerződés rendkívüli felmondásáról.⁹³

A lízingszerződés minden esetben határozott időre jön létre, így rendes felmondással rendszerint egyik fél által sem szüntethető meg. A 2009. évi hatályba nem lépett Ptk. példálózó jelleggel sorolta fel a rendkívüli felmondásra okot adó leggyakoribb körülményeket, az új Ptk. azonban taxatív jelleggel tartalmazza az egyes rendkívüli felmondási okokat, bár a Ptk. által nevesített felmondási okokon túlmenően az általános szerződési feltételek számos felmondási okot határozhatnak meg, így felvethető, hogy szükségtelen a törvényi felsorolás.⁹⁴

A lízingbeadó jogosult felmondani a szerződést, ha a lízingbevevő akadályozza a fizetőképességére irányuló vizsgálat lefolytatását. Bár eszközalapú finanszírozás áll fenn, mégis kiemelt fontossággal bír a lízingbevevő fizetőképessége. A fizetőképesség vizsgálatának módját a Ptk. nem határozza meg, így a szerződésjogi alapelvek mellett, mint az együttműködési kötelezettség, ajánlatos ennek konkrét módját a szerződésben szabályozni.

⁹¹ Új Ptk. 6:191. § (4) bek.

⁹² KEMENES István: A pénzintézetek egyoldalú szerződésmódosítási jogáról, *Gazdaság és jog*, 2012. (20. évf.) (KEMENES II.) 4. sz. 3-12. p.

⁹³ GÁRDOS I. 878. p.

⁹⁴ VARGA 2013. 25-26. p.

A törvény. felmondási jogot biztosít arra az esetre is, ha az adós vagyoni helyzetének lényeges romlása következik be, vagy a fedezet elvonására irányuló magatartása veszélyezteti kötelezettségének a teljesítését.

A lízingbeadó felhívása ellenére történő nem rendeltetésszerű vagy a szerződésnek nem megfelelő használathoz ugyancsak a rendkívüli felmondás jogát fűzi a törvény.

Ugyancsak fennáll e jogkövetkezmény alkalmazásának lehetősége, ha a lízingbevevő szavatossági jogainak érvényesítésére irányuló jogszabályi kötelezettségének felhívás ellenére sem tesz eleget – amely elvárás véleményem szerint rendkívül gyakorlatias. Feltétel tehát, hogy a lízingbevevő a lízingbeadó felhívása ellenére nem gyakorolja a kicserélésre vagy kijavításra irányuló jogát.

Végül pedig okot ad a rendkívüli felmondásra, ha a lízingbevevő elmulasztotta az őt terhelő lízingdíj, költség vagy teher megfizetését, és a lízingbeadó a lízingbevevőt megfelelő határidő tűzésével és a következményekre való figyelmeztetéssel a fizetésre felszólította, de a lízingbevevő e határidő elteltéig sem fizetett.⁹⁵

A lízingbevevő a lízingbeadóval ellentétben csak egyetlenegy esetben jogosult a felmondásra: ha a lízingbeadó szavatossági elállási jogának érvényesítésére vonatkozó kötelezettségének felhívás ellenére sem tesz eleget.⁹⁶

A hitelintézeti törvényünk felmondási jogot biztosít a lízingbevevő számára, ha a lízingbeadó számára kedvezőtlenül, egyoldalúan módosítja a lízingszerződést a kamat, díj, vagy költség vonatkozásában. Indokolt lett volna e két törvény között koherens szabályozást teremteni.⁹⁷

A jogalkotó – mintegy az eddigi szabályozási hiányt pótolandó –, iránymutatást ad a szerződés felmondása esetén történő elszámolási rend kialakítására: a lízingbeadó a zálogjog érvényesítésére vonatkozó szabályok alapján köteles elszámolni a lízingbevevővel. Negatívumként vethető fel, hogy nem találunk szabályt arra vonatkozóan, hogy miként kell elszámolni, ha a lízingtárgy megsemmisül, elpusztul, megrongálódik, vagy azt ellopják.⁹⁸

Hiányérzetet kelt az is, hogy a Ptk. csak a lízingbeadó részéről történő felmondás esetére írja elő a zálogjog érvényesítésére vonatkozó szabályok alkalmazását, pedig – mint ahogyan a következő eseti döntés is rámutat –, szükséges lenne a lízingbevevő felmondását követően létrejött elszámolási helyzet során alkalmazandó szabályainak tisztázása is.

⁹⁵ GÁRDOS 1. 878. p.

⁹⁶ Új Ptk. 6:415. §.

⁹⁷ VARGA 2013. 25-26. p.

⁹⁸ VARGA 2013. 25-26. p.

A lízingbevevő által szavatossági jogként érvényesített elállás során jelentős kérdés a bírói gyakorlatban az elszámolás rendje, hiszen használati elemet is tartalmazó szerződés esetén nem valósítható meg könnyedén az *in integrum restitutio*.⁹⁹

A Csongrád Megyei Bíróság által elbírált ügyben a lízingbeadó arra vállalt kötelezettséget, hogy a lízingbevevő által kiválasztott 1986-os évjáratú autóbust a lízingbevevő használatába adja, s maradványértéken történő elővásárlási jogot biztosít neki. A szállító azonban a megállapodásnak nem megfelelően, egy 1981-es évjáratú autóbust adott át a lízingbeadónak, amely használatából eredő műszaki állapota következtében nem volt alkalmas az üzemeltetésre.

A lízingbevevő végül a szerződéstől való elállás mellett döntött. Az ügyben a bíróság amellett, hogy megállapította az elállás jogszerűségét, ítéletébe foglalta azt is, hogy a már teljesített szolgáltatások visszajárnak. A visszajáró lízingdíj mértéke pedig megegyezik az addig kifizetett lízingdíj szakértő által megállapított használati díjjal csökkentett összegével.¹⁰⁰

⁹⁹ VARGA 2009. 163. p.

¹⁰⁰ BDT 2000. 199.

IV. Jóerkölcsbe ütközés, valamint a jóhiszeműség és tisztesség polgári jogi alapelve általában és a lízingszerződések viszonyában

1. Jóhiszeműség és tisztesség - tisztességtelen általános szerződési feltételek

Az 1959. évi Ptk. 4. §-a általános érvénnyel rögzíti, hogy a polgári jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése során a felek a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni. A jóhiszeműség és tisztesség elvének érvényesülése elengedhetetlen az üzletszerű gazdasági életben, a tisztességes piaci magatartás tanúsítása során.¹⁰¹

Az általános szerződési feltételek tisztességtelen volta, mint a pénzügyi lízingszerződések tekintetében legtipikusabban jogvitához vezető ok, a felek egyenjogúságának és mellérendeltségének elvét sérti azáltal, hogy az egyik szerződő felet – a lízingbeadót – tisztességtelen előnyhöz juttatja.¹⁰² Érdemes tehát tisztázni, mikor tekintünk tisztességtelennek egy általános szerződési feltételt.

A Ptk. alapján tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.¹⁰³

A bírói gyakorlat alapján arra, hogy valamely feltétel tisztességtelennek minősül-e – azaz indokolatlanul hátrányos-e a másik félre nézve, és sérti-e a jóhiszeműség alapvető követelményét –, a szerződés teljes feltételrendszerének összehangolt vizsgálatával adható válasz.¹⁰⁴

Az új Ptk. önálló Fejezetbe sorolja az általános szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezéseket,¹⁰⁵ tartalmi szempontból azonban nem hajt végre jelentős változtatást. Érdemes azonban kiemelni, hogy a jogalkotó – figyelembe véve, hogy a gyakorlati életben jellemzővé vált, hogy mindkét szerződő fél alkalmaz a szerződéskötés során általános

¹⁰¹ KEMENES i. m. 7-27. p.

¹⁰² PRESSER i. m. 3-7. p.

¹⁰³ Ptk. 209. § (1)

¹⁰⁴ BDT 2007. 3. 39.

¹⁰⁵ Hatodik Könyv, Második Rész, V. Cím, XV. Fejezet

szerződési feltételeket –, rögzíti az általános szerződési feltételek ütközése esetén alkalmazandó szabályokat.¹⁰⁶ Az új Ptk. a célzott joghatás hibái közé sorolja a tisztességtelen általános szerződések alkalmazását.¹⁰⁷ Különös hangsúllyal kell figyelembe vennünk azt a tényt, hogy a lízingszerződések döntő többsége ÁSZF-ek alkalmazásával került megkötésre.

Fontos továbbá megjegyeznünk még egy fontos tényt, nevezetesen azt, hogy a lízingszerződésekben a sérelmet szenvedett fél gyakran minősül fogyasztónak. A lízingbevevő szempontjából nem csekély annak relevanciája, hogy fogyasztóként van-e jelen a szerződésben, hiszen a fogyasztói szerződésekre eltérő, kedvezőbb szabályok alkalmazandóak.¹⁰⁸ Hatályos jogunkban a fogyasztó fogalmát számos jogszabály definiálja,¹⁰⁹ az általuk nyújtott meghatározások azonban nem egységesek. Az új Ptk. fogyasztó alatt olyan természetes személyt ért, aki a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül jár el.¹¹⁰

Az általános szerződési feltételek részét képező tisztességtelen szerződési kikötéseket – amely a Ptk. szabályai szerint megtámadhatóak –, a tisztességes piaci magatartás erkölcsi normarendszerét különösen kirívó módon sértő helyzetekben a bírói gyakorlat minősítheti nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek, ezáltal semmisnek.¹¹¹

Attól függően tehát, hogy egy lízingszerződés tartalmaz-e általános szerződési feltételt (és a legtöbbször igen), illetve fogyasztói szerződésnek minősül-e, vagy sem, más érvénytelenségi okot rejthet magában: tartalmazhat tisztességtelen szerződési kikötést, vagy ütközhet a jóerkölcsbe. A jóerkölcs nyilvánvaló sérelme valamint a tisztességtelenség gyakran együtt járó, ám mégsem azonos jogintézmények. Az elhatárolásuk alapját a következő táblázat ismerteti:¹¹²

¹⁰⁶ Új Ptk. 6:81. §

¹⁰⁷ Új Ptk. 6:102. §

¹⁰⁸ KEMENES i. m. 7-27. p.

¹⁰⁹ Például: Ptk., fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény, Hptv., a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény, a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény

¹¹⁰ Új Ptk. Értelmező Rendelkezések 8:1. § 3.

¹¹¹ KEMENES István: i. m. 7-27. p

¹¹² Jegyzőkönyv (kivonat) a Miskolci Törvényszék Polgári Kollégiuma 2013. június 21. napjának 10 órájára kitűzött üléséről

<http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&ved=0CEEQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.muir.hu%2Fdocuments%2Fjegyzokonyv-kivonat-miskolci-torvenyszek-pk-ules->

	Jóerkölcs nyilvánvaló sérelme	Tisztességtelenség
Tárgyi hatály	Bármilyen szerződéses rendelkezés vagy egyoldalú jognyilatkozat.	ÁSZF vagy fogyasztói szerződés olyan szerződési feltétele esetén, amelyeket a fogyasztóval szerződő fél egyoldalúan, előre meghatározott, s a felek egyedileg nem tárgyaltak.
Cél	Megvonja a joghatást minden megállapodástól, amelyet jogszabály nem tilt, de az elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege, azért ellenszolgáltatás felajánlása, illetve a szerződések tárgya az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, vagy szokásokat nyilvánvalóan sérti. (EBH 2005.1234.)	Ellensúlyozza, hogy az ÁSZF-ek alapján létrejövő szerződésekben jellemzően nem érvényesülnek a klasszikus szerződéskötési garanciák. Az ÁSZF-ek lehetővé teszik, hogy kidolgozójuk a saját szerződési feltételeit vezesse be, ami indokolatlan, egyoldalú előnyökhöz vezethet, a jogok és kötelezettségek aránytalanságát idézheti elő. (Szegedi Ítéltábla Gf. I. 30.244/2012/4.)
Feltételei	Tágabb fogalom. A társadalom általánosan elfogadott erkölcsi normái nem csak a tisztesség és jóhiszeműség elvét foglalják magukban. Érvénytelenségre csak az erkölcsi normák nyilvánvaló sérelme vezethet.	A tisztességesség és jóhiszeműség polgári jogi elvének sérelme esetén alkalmazható.
Bizonyítás	Annak kell bizonyítania, aki hivatkozik rá.	Jogszabályok határozzák meg, melyek azok az ÁSZF-ek, amelyeket külön bizonyítás nélkül is tisztességtelennek

		kell tekinteni, továbbá azokat, amelyek ellenkező bizonyításig tisztességtelennek minősülnek.
--	--	---

A két generálklauzula különbsége – tartalmi hasonlósága mellett – leginkább jogkövetkezményükben állapítható meg. Ha a szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütköző a tisztességtelennek minősülő általános szerződési feltétel miatt, a Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján a semmisségét kell megállapítani, viszont ha a tisztességtelen szerződési kikötés még nem teszi a szerződést nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközővé, akkor a kikötés a Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján megtámadható azzal, hogy ha a szerződési kikötés tisztességtelen, az a kikötést teszi érvénytelenné, de nem az egész szerződést.

A jóerkölcsbe ütközés és a szerződési feltétel tisztességtelensége közötti tartalmi átfedés indokolja, hogy a bíróságnak az ÁSZF megtámadása esetén hivatalból kell vizsgálnia, hogy nem ütközik-e a jóerkölcsbe a szerződés. Az általános szerződési feltétel vagy a fogyasztói szerződés kikötésének tisztességtelen voltára irányuló vizsgálata tehát magában foglalja annak vizsgálatát is, hogy a szerződés jóerkölcsbe ütközik-e.¹¹³

2. Az 1959. évi és az új Polgári Törvénykönyv alapvető rendelkezései

A régi és az új Polgári Törvénykönyv lényeges különbséget mutat az alapelvek szabályozása tekintetében, mind tartalmukban, mind azok rendszerezésében. Míg a korábbi Ptk.-ban szétszórtnak voltak jelen, addig az új kódex az Első Könyvben, a Bevezető Rendelkezésekben,¹¹⁴ körüket lényegesen leszűkítve rögzíti azokat az alapelveket, amelyek elősegítik a teljes polgári jog hatalmas joganyagának dogmatikai összhangját, de a szerződési jog alapelveit ezeken túl a Hatodik Könyv is tartalmazza.¹¹⁵

A Ptk. 1. § (2) bekezdés alapján a kódexet Magyarország gazdasági és társadalmi rendjével összhangban kell értelmezni. Az új Ptk. jelentős újítása, hogy értelmezési alapelvként már azt követeli meg, hogy a kódex rendelkezéseit Magyarország alkotmányos rendjével összhangban kell értelmezni. Továbbá, megteremti az összhangot a Ptk. és a polgári

¹¹³ MENYHÁRD I. i. m. 6-7. p.

¹¹⁴ Ptk. 1.7§, új Ptk. 1:1-1:6 §

¹¹⁵ Az új Ptk. bevezető rendelkezései – interjú Kecskés László professzorral (KECSKÉS I.)

http://www.hvgorac.hu/sites/portal/Default.aspx?page=journal&article=interju_kecskes_laszlo.htm (Letöltés ideje: 2013. november 26.)

jogi viszonyokat szabályozó egyéb jogszabályok értelmezése között – ezzel is tükrözve az új Ptk. monista szemléletét.¹¹⁶

A jóhiszeműség és tisztesség elvét az új Ptk. továbbra is a Bevezető Rendelkezések körében tartalmazza,¹¹⁷ azonban – a korábbi Ptk.-tól eltérően – a kölcsönös együttműködés követelményét rendszertanilag áthelyezi a szerződési jog szabályainak körébe. E változást azon felismerés indokolja, hogy míg a jóhiszeműség és tisztesség a polgári jogviszonyokban részt vevő valamennyi jogalanytól megkövetelendő, addig az együttműködési kötelezettség előírása nem lenne életszerű valamennyi jogalany tekintetében.¹¹⁸

Számottevő különbség, hogy amíg a Ptk.-ban az elvárható magatartás elve az elvárhatóság minimuma is – hiszen ennél csak szigorúbb követelményt támaszthat a törvény – , addig az új Ptk. már nem a „szigorúbb”, hanem az „eltérő” jelzővel él, így egyes esetekben akár ettől enyhébb követelményt is előírhat.¹¹⁹

Ezentúl is fennmarad a joggal való visszaélés tilalma, az új Ptk. azonban a jelenlegi példálózó feltételeket¹²⁰ mellőzi, kifejezésre juttatva ezáltal, hogy a joggal való visszaélés tilalmának elve nem kizárólag a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményének megsértéseként valósulhat meg, továbbá nagyobb szerepet biztosít ezáltal a bírói jogalkotásnak.¹²¹

Az új Ptk. szűkszavúan fogalmaz, amikor rögzíti, hogy az e törvényben biztosított jogok érvényesítése – ha törvény eltérően nem rendelkezik – bírói útra tartozik.¹²²

Vannak olyan alapelvek is, melyek az új Ptk.-ban egyáltalán nem lelhetőek fel. Ilyen a rendeltetésszerű joggyakorlás követelménye,¹²³ amely alapelv szerepét a továbbiakban a joggal való visszaélés, valamint a jóhiszeműség és tisztesség követelménye lesz hivatott betölteni. Az új Ptk.-ban a személyek és a tulajdon védelmének elve sem jelenik meg. Ez

¹¹⁶ Új Ptk. 1:2. § (1)-(2) bek.

¹¹⁷ Új Ptk. 1:2. § (1)-(2) bek.

¹¹⁸ KECSKÉS I. i. m.

¹¹⁹ Új Ptk. 1:4. § (1) bek.

¹²⁰ Ptk. 5. § (2) bek.

¹²¹ KECSKÉS i. m.

¹²² Új Ptk. 1:6. § így a Ptk.-val ellentétben nem tartalmazza a választottbírói eljárásra történő utalást.¹²² Ez azonban nem azt jelenti, hogy a továbbiakban ne választhatnák a felek a jogvita rendezésének ezen formáját, éppen ellenkezőleg, a választottbírói eljárás fordulás mára már elég gyakorivá vált ahhoz, hogy az arra való utalás ne az új Ptk.-ban, hanem a választottbíráskodásról szóló törvényben legyen szabályozva. Lásd még: KECSKÉS i. m.

¹²³ Ptk. 2. § (2) bek.

azonban az Alaptörvényben való rögzítése óta alkotmányos alapelvnek tekinthető, ami szükségtelessé teszi a törvényi szabályozást.¹²⁴

Változás még, hogy az utaló magatartás – bár továbbra is része a kódexnek –, ám nem az alapelvek között, az Első Könyvben, hanem az egyéb kötelemkeletkeztető tények sorába kerül.¹²⁵

A Bevezető Rendelkezésekben foglalt, csekély számú alapelven felül, az egyes könyvek elején további alapelvek kerültek rögzítésre, amelyek csak az adott könyv szabályai vonatkozásában érvényesülnek.¹²⁶ Az új Ptk. Hatodik, kötelmi jogi Könyvében átláthatóan rögzíti azokat az alapelveket, melyek ebben a szűkebb körben fejtik ki hatásukat. Ennek háttérében is az egyszerűbb, átláthatóbb szabályozás iránti igény áll. Az új Ptk. a 6:59-6:62. § alatt sorolja fel a szerződési jog alapelveit, melyek a szerződési szabadság, a jogszabály által meghatározott szerződési tilalom, a visszterhesség vétele, valamint az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség.

Az előbbieket alapján úgy gondolom, hogy – bár ténylegesen hosszú évek jogalkalmazását követően válik majd bizonyossá –, az új szabályozás képes megvalósítani azokat a jogalkotói célokat, mint az alapelvek homogenitásának megteremtése,¹²⁷ vagy a komoly gyakorlati bizonytalanságot okozó fogalmi átfedések kiküszöbölése.

A következőkben igyekszem kitérni azokra a jogvitákra, esetkörökre, amelyekben a bíróság úgy ítélte meg, hogy veszélyben forog az imént említett alapelvek érvényesülése.

¹²⁴ Alaptörvény, V. cikk

¹²⁵ Új Ptk. 6:587. §

¹²⁶ Fehér Könyv - Az új polgári törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő jogalkotási és jogalkalmazást segítő feladatokról

http://www.kormany.hu/download/6/d4/d0000/Feher_Konyv_AROP_1-1-19-2012-2012-0003.pdf

(Letöltés ideje: 2013. november 1.)

¹²⁷ MENYHÁRD Attila: Az új Polgári Törvénykönyv bevezető rendelkezései, Polgári jogi kodifikáció, 2002. (4. évf.) 2. sz. (MENYHÁRD II.) 28-30. p.

V. Egyes alapvető sérelmek a lízingszerződések körében

1. Kárveszélyviseléssel kapcsolatos egyes alapvető gyakorlat

Ahogy fentebb utaltam rá, a kárveszély alapesetben a lízingbevevő oldalán jelentkező, rá telepített kockázati faktor. A lízingbeadónak a kárveszély viseléséhez többek között fedezetet nyújthat a lízingtárgyra kötött vagyonbiztosítási szerződés, amelyet a legtöbb esetben meg is követelnek a lízingbeadók a lízingbevevőtől.¹²⁸

Egy – a Fővárosi Ítéltáblaig eljutott – jogesetben nyerges vontatóra és pótkocsira nézve kötöttek lízingszerződést a felek. CASCO biztosítási szerződés megléte mellett a járműszerelvénnyel szakadékba zuhant és használhatatlanná vált. A bíróság megállapította, hogy a lízingdíj teljes kiegyenlítésével a lízingbeadó biztosítási érdeke megszűnik, és csak a még ki nem egyenlített lízingdíjak erejéig áll fenn a biztosítási érdeke. Ennek megfelelően a lízingbeadó károsultnak csak a még ki nem egyenlített lízingdíjakkal azonos mértékben tekinthető, az ezt meghaladó kár már a lízingbevevőt sújtja, ennél fogva a már teljesített lízingdíjaknak megfelelő kár vonatkozásában ő minősül biztosítottnak. A biztosított dolog megsemmisülése – vagy olyan fokú megrongálódása esetén, hogy gazdaságos helyreállítása nem lehetséges –, a biztosító a teljes kár megtérítésére köteles, a kártérítési összegre pedig a felek az érdekeltség arányában tarthatnak igényt.¹²⁹

Az ítéletben fellelhető, érdekeltség arányában történő kártérítési összegre való jogosultság kifejezésre juttatja a kártérítési jog alapvető elvét, mely szerint senki nem juthat más rovására jogalap nélkül vagyoni előnyhöz.¹³⁰ Mivel a lízingbeadó biztosítási érdeke megszűnik a lízingdíj teljes kiegyenlítésével, jogalap nélkül gazdagodna, ha a kártérítési összeg egésze őt illetné.

Az általános szerződési feltételek a biztosítás tekintetében is tartalmazhatnak tisztességtelen szerződési feltételt. A bíróság például tisztességtelennek találta azt a kikötést, amely alapján a biztosítást a lízingbevevő csak a lízingbeadó előzetes engedélyével köthette meg, a lízingbeadó azonban jogosult volt az engedély megadását további feltételekhez kötni,

¹²⁸ PAPP Tekla: A lízingszerződés a bírói gyakorlat tükrében, Miskolci Jogi Szemle, (6. évf.) 1. sz. (Továbbiakban: PAPP 3.) 2011. 11. p.

¹²⁹ FIT-H-PJ-2008-659

¹³⁰ Ptk. 361. § (1) bek.

vagy további indokolás nélkül megtagadni.¹³¹ Ebben az esetben nyilvánvalóan az okozza a tisztességtelenséget, hogy a kikötés a felek egyenjogúságát súlyosan torzítja és igen nagyfokú aránytalansághoz vezet.

2. Lízingdíj fizetésével kapcsolatos alapvető gyakorlat

A lízingdíj a szerződés essentialis eleme, amelynek meg nem fizetése szerződésmegszüntető ok, ugyanakkor a bírói gyakorlat még nem kristályosodott ki arra vonatkozóan, hogy a díj meg nem fizetése esetén milyen jogosultsággal bír a lízingbeadó. A Szegedi Ítéltábla mutatott rá egy 2008-as ítéletében¹³² arra, hogy rendkívüli felmondás során a lízingbevevő a fennmaradt lízingdíj részletekben történő kifizetésének lehetőségét veszíti el, ezért a lízingbeadó a teljes hátralékot egyben követelheti. Az azonban nem jogszerű, hogy a lízingbeadó a lízingtárgy tulajdonjogát is megtartja, és a szerződésben meghatározott teljes lízingdíjat is követeli. Választania kell, hogy a lízingtárgyat követeli, és ezzel együtt a szerződés megszűnéséből fakadó igényét érvényesíti, vagy pedig a lízingdíj egészére tart igényt – akár egy összegben –, ám ekkor a tulajdonjogáról le kell mondania, és a lízingbevevő válik tulajdonossá.¹³³

Egy másik ügyben jogvita merült fel a felek között az általános szerződési feltételek érvényességének kérdésében, amikor az a lízingtárgy megsemmisülésére vonatkozó azon szabályt tartalmazta, hogy „a kártérítés teljes összegének biztosító általi megfizetése napján a felek a lízingszerződést megszüntetik, mely időpontig a lízingbevevő fizetési kötelezettsége fennáll.” A Fővárosi Bíróság ítéletében megállapította az általános szerződési feltételek érvénytelenségét,¹³⁴ indoklása szerint „tisztességtelennek minősül különösen az a szerződési feltétel, mely a fogyasztót teljesítésre kötelezi abban az esetben is, ha a gazdálkodó szervezet nem teljesíti a szerződést.”¹³⁵

3. Egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatos alapvető gyakorlat

¹³¹ Főv. B. 4. Gf. 75.026/2001/10.

¹³² BDT 2008. 1907.

¹³³ GÁRDOS 1. 877-888. p.

¹³⁴ 4. Gf. 75.026/2001/19., BDT 2004. 989.

¹³⁵ 18/1999. (II.5.) Korm. r. 1. § (1) bek.

Lízingbeadói oldalon szereplő pénzügyi intézmények gyakran élnek az általános szerződési feltételük által telepített egyoldalú szerződésmódosítási joggal, amely részben a kamatváltozások objektív tényén alapul, részben azonban más okokban rejlik. A bíróságok jogalkalmazási gyakorlata azonban nem egységes az egyoldalú szerződésmódosításhoz való jog kérdésében, eltérően ítélik meg az ezt kikötő általános szerződési feltétel tisztességességét is. Ez indokolta, hogy a Kúria iránymutatást adjon az alsóbb bíróságoknak, elősegítve a joggyakorlat egységessé válását. Amikor a Kúria megalkotta a 2/2012 (XII. 10.) PK véleményt – amely a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségének tárgyában született –, rögtön a figyelem fókuszába került.

A kollégiumi véleményben foglaltak az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében kizárólag fogyasztói kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekre (a továbbiakban: fogyasztói kölcsönszerződés) vonatkoznak. A PK vélemény alapján a pénzügyi intézmény általános szerződési feltételei között a kamat, a díj, és a költség ügyfélre kedvezőtlen, egyoldalú módosításához való jogát törvényi felhatalmazás alapján, annak megfelelően kikötheti, e kikötés önmagában nem minősül tisztességtelennek.

Az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés semmis, ha jogszabályba ütközik, és ha az egyoldalú szerződésmódosításra okot adó feltétel a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével indokolatlanul és egyoldalúan előnyös a pénzügyi intézmény, illetve hátrányos a fogyasztó számára, ezért a Ptk. 209. § (1) bekezdése értelmében tisztességtelen.

A Kúria megállapította, hogy tisztességtelen az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó olyan kikötés, amely a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény számára – a fogyasztó hátrányára indokolatlanul és egyoldalú előnyt nyújt. Erre vonatkozóan részletes, de példálózó jellegű felsorolást tartalmaz a PK vélemény. Tisztességtelen az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés, ha:

- a) tartalma a fogyasztó számára nem világos, nem érthető
- b) feltételei nem tételesen meghatározottak
- c) feltételei nem objektívek, tehát a fogyasztóval szerződő fél képes a feltétel bekövetkeztét előidézni, abban közrehatni, a módosításra okot adó változás mértékét befolyásolni
- d) az ok-listában meghatározott körülmények ténylegesen nem – vagy nem a körülmények változásának mértékében – hatnak a kamatra, költségre, díjra
- e) a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet rá sor

- f) a szerződésmódosítás esetére nem biztosít jogot a felmondáshoz
- g) kizárja, hogy a fogyasztó javára bekövetkező feltétel változás hatása a fogyasztó javára érvényesítésre kerüljön.¹³⁶

A Kúria Joggyakorlat Elemző Csoportjának munkája óriási jelentőségű, hiszen sok ezer, túlnyomórészt a gazdasági válság előtt megkötött kölcsön – és pénzügyi lízingszerződés jogi megítélését befolyásolhatja az ezt követően remélhetőleg egységesebbé váló bírósági gyakorlat.¹³⁷

4. Szerződés megszűnésével kapcsolatos alapvető gyakorlat

A szerződés megszűnésének esetei, különösen az elszámolási jogviszonyra tekintettel indokoltá teszik a megszűnéssel kapcsolatos, zömmel az együttműködési kötelezettségből fakadó alapelvek, így a jóhiszeműség és tisztesség elveinek érvényesülését, a jogviszonyok korrekt lezárását. Nem találta tisztességtelennek és jogellenesnek a bíróság azt a kikötést, amely lehetővé tette, hogy a lízingbeadó – ha a lízingbevevő felszólítása ellenére sem tesz eleget lízingdíj fizetési kötelezettségének – azonnali hatállyal felmondja a szerződést, visszakövetelje a lízingtárgyat, valamint követelje a hátralékos lízingdíjat. Ezzel egyetemben azonban előírja a visszakövetelt lízingtárgy a piaci forgalomban való értékesítését, és a befolyt vételár összegével a lízingbevevő hátralékos lízingdíjának csökkentését, azaz lényegében az elszámolási kötelezettség egyenlő teljesítését. Az új Ptk., mint azt láthattuk, már kifejezetten rögzíti, hogy a lízingbeadó jogosult a szerződést felmondani, ha a lízingbevevő az őt terhelő lízingdíj, költség vagy teher megfizetését elmulasztotta, és a lízingbeadó a lízingbevevőt megfelelő határidő tűzésével és a következményekre való figyelmeztetéssel a fizetésre felszólította, és a lízingbevevő e határidő elteltéig sem fizetett. Az elszámolási helyzetet tekintve viszont rendkívül szükségván nyilatkozik a törvény, így annak hatályba lépését követően is útmutatást adhat az ebben a perben született ítéleti indokolás. A bíróság szerint az elszámolási feltételek között nem alakítható ki olyan szerződéses helyzet, amelynél fogva valamelyik fél az ingyenes juttatás szándékának hiányában ellenszolgáltatás nélkül jutna hozzá a szolgáltatáshoz, és ezáltal

¹³⁶ 2/2012 (XII. 10.) PK vélemény

¹³⁷ GADÓ Gábor: A fogyasztói kölcsönszerződések egyoldalú módosításáról, *Gazdaság és jog*, 2012. (20. évf.) 10. sz. 2-7. p.

jogalap nélkül gazdagodna. Jelen általános szerződési feltétel ilyen helyzetet nem eredményez, így nem minősül tisztességtelennek.¹³⁸

Összegzőképpen megállapíthatjuk, hogy a polgári jogi jogviszonyokban a felek egyenlőségének érvényesülését hivatottak biztosítani ezen alapelvek, és konkrét jogszabályi rendelkezések hiányában képesek megteremteni a lehetőséget a kiszámítható és a felek érdekét kölcsönösen előmozdító szerződés létrehozására, működésére, elszámolására.

¹³⁸ BDT 2007. 3. 39.

VI. Záró gondolatok

Napjaink gazdasági recesszióval fémjelezhető időszakában különös fontosságú, hogy a jogalkotó milyen szempontok szerint kodifikálja magánjogi kódexünkben a pénzügyi lízingszerződést, mint a gyakorlati életben eddig változatos formában jelenlévő, elterjedt szerződéstípust. A szabályozással szemben állítható elsődleges követelmény, hogy az ne vezessen a jelenlegi szerződési jogviszonyok megmerevedéséhez, és ne akadályozza a lízingügyletek piaci szükségletek által követelt fejlődését.

Leszögezhetjük, hogy a pénzügyi lízingszerződés Ptk.-ban történő szabályozása akkor éri el célját, ha az pozitívan hat a jogalkalmazására, és szabályozza azokat a helyzeteket, amelyek e szerződéstípus kapcsán jogvitához vezethetnek a felek között. Ennek fényében vonhatunk le fontos következtetéseket a kódex vonatkozó rendelkezéseiről.¹³⁹

Elsőként, rögtön a definíciót vehetjük górcső alá. Ennek körében felvethető, hogy érdemes lett volna utalni a jelenleg bevett szerződéskötési gyakorlatra akként, hogy a pénzügyi lízingszerződés a tágabb értelemben vett pénzügyi lízingügyletbe ágyazódik, annál is inkább, mert a definíció abból az alapállásból indul ki, hogy a lízingtárgy a lízingbeadó tulajdonában áll. Ez a hiányosság azonban a szabályozás minőségét véleményem szerint nem csorbítja, hiszen a Ptk.-nak egyébként sem feladata egy tágabb értelemben vett ügylet szabályozása, csak az adott szerződésre kíván szabályokat rögzíteni.

A kódex jelentős újítása a hitelbiztosítéki nyilvántartás rendszerének bevezetése. Úgy gondolom, ez áll leginkább összhangban a gyakorlati követelményekkel, hiszen a forgalom biztonságát segíti elő, ami a lízingbevevővel szerződő harmadik fél alapvető érdeke. Ebben a körben külön említésre méltónak találom, hogy a hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyzendő adatok köre, a bejegyzés időpontja és a költség- és teherviselő személye egyaránt egyértelművé vált.¹⁴⁰ Az ügyintézés gördülékenysége, a bejegyzés költségvetülete azonban még mind-mind olyan kérdések, melyek megválaszolhatóságára csak a Ptk. hatályba lépését követően tudunk majd választ adni.

A pénzügyi lízingügyletek során gyakran generál jogvitát a hibás teljesítés miatti igényérvényesítés és a szerződés megszűnését követő elszámolási helyzet létrejötte.

¹³⁹ VARGA 2013. 26. p.

¹⁴⁰ http://www.lizingszovetseg.hu/content/_common/attachments/ujptk_sajtoanyag_20130228_lizingszov.pdf (Letöltés ideje: szeptember 27.)

Pozitívum, hogy a jogalkotó mindkét esetet szabályozza, ám a szabályozás megfelelő részletessége már vitatható. Találunk olyan kérdésköröket, amelyeket továbbra sem tartalmaz majd a törvény, és a lízingszerződések hivatottak a felek megállapodását rögzíteni ezen esetekben.¹⁴¹ Joggyakorlat általi kimunkálásra vár például a lízingbeadó közreműködésének, illetve a közreműködés szükséges fokának meghatározása.¹⁴² Továbbá, mint hiányosság említhető meg a szubjektív jogkövetkezményként alkalmazható kártérítési igényre történő utalás, mely túlságosan elnagyolt, kívánatosabb lett volna a lízingbevevők érdekében részletesebben szabályozni.¹⁴³

A korábbi törvényjavaslathoz képest részletesebben szabályozottá vált a felmondást követően a felek közötti elszámolás menete. Hiányossága viszont, hogy a jogalkotó nem tér ki azokra az esetekre, amelyek például a lízingtárgy megsemmisülése, megrongálódása, vagy ellopása következtében jönnek létre.

Elvárható lett volna továbbá, hogy a jogalkotó megkísérelje megteremteni az összhangot a kódex és a kapcsolódó jogszabályok, így a Hpt. és a számviteli törvény által nyújtott szabályozás között, illetőleg a lízingügylet essentialis elemeként funkcionáló, a lízingtárgy kiválasztására is iránymutató előszerződési kérdéssel foglalkozzon. A Hpt. ugyanis közjogi jellegével szemben magánjogi jellegű szabályokat is tartalmaz, gondolok itt az egyoldalú szerződésmódosítás kérdéskörére, amelyek rendszertanilag nem egy közjogi jogszabályba kívánnak.¹⁴⁴

Úgy gondolom, hogy a lízing mindenképpen megérett a kodifikációra. A bírói gyakorlatnak minden bizonnyal még sokáig döntő jelentősége lesz, egyrészt az új Ptk. hatályba lépését megelőzően keletkezett szerződések alapján keletkezett jogviták elbírálása során, másrészt pedig azon részletkérdések kialakításában, melyeket az új kódex nem, vagy nem kellőképpen szabályoz, vagy pedig a felek a diszpozitivitás jogával élve maguk szabályoznak.

A szerződés jóerkölsbe ütközésének és a tisztességtelen általános szerződési kikötések érvénytelenségének megállapítása napjainkban égető kérdés, mely számos lízingbevevőt érint. A közelmúltban született jogegységi határozatok, kollégiumi vélemények azonban remélhetőleg elősegítik majd a bírói gyakorlat egységesítését.

¹⁴¹ VARGA 2013. 26. p.

¹⁴² BARTAL i. m. 23-26. p.

¹⁴³ VARGA 2013. 24-25. p.

¹⁴⁴ VARGA 2013. 26. p.

Az új Ptk. – mint azt láthattuk –, alaposan átstrukturálta az alapelvek rendszerét. Úgy gondolom, hogy a kereskedelmi jogi viszonyokban egyáltalán nem kérdőjelezhető meg ezen elvek szerepe arra hivatkozással, hogy ez sérti a kereskedelmi élet szereplőinek a jogbiztonságba vetett bizalmát. Meglátásom szerint éppen ellenkezőleg, ezekben a jogviszonyokban kiemelt jelentőséggel bírnak a polgári jog alapvető elvei, melyek a bíró segítségére lehetnek azokban az esetekben, amikor a jogalkotás nem követi kellő gyorsasággal a gazdasági folyamatokat. Az alapelvek – természetesen a tételes jogszabályok figyelembevételével – magukban hordozzák a bíróság jogfejlesztő szerepének elismerését, hiszen lehetővé teszik, hogy a bíró rájuk történő hivatkozással az alkalmazandó jogszabályok korrekciójával hozza meg ítéletét.¹⁴⁵

¹⁴⁵ MENYHÁRD II. i. m. 28-30. p.

VII. Irodalomjegyzék

1. BARTA – FAZEKAS – HARSÁNYI – KOVÁCS – MISKOLCZI – UJVÁRINÉ: Kereskedelmi szerződések, Novotni Kiadó, Miskolc, 2009.
2. BARTAL Tamás: Az új Ptk. megalkotására tett Javaslat lízingszerződésre vonatkozó rendelkezéseinek kritikai jellegű áttekintése, Gazdaság és jog, 2012. (20. évf.) 5. sz.
3. CSIBY Attila: Lízing 1997, Unió, Budapest, 1997.
4. GADÓ Gábor: A fogyasztói kölcsönszerződések egyoldalú módosításáról, Gazdaság és jog, 2012. (20. évf.) 10. sz.
5. GÁRDOS Péter: A pénzügyi lízingszerződés, in.: A Polgári törvénykönyv magyarázatokkal, szerk.: VÉKÁS Lajos – GÁRDOS Péter, Complex, Budapest, 2013.
6. KEMENES István: A szerződés érvénytelenségének egyes kérdései a gazdasági szerződéses gyakorlatban, Polgári Jogi Kodifikáció, 2002. (4. évf.) 2. sz.
7. KEMENES István: A pénzintézetek egyoldalú szerződésmódosítási jogáról, Gazdaság és jog, 2012. (20. évf.) 4. sz.
8. MENYHÁRD Attila: A jó erkölcsbe ütköző szerződések tilalmának tartalmi meghatározása, Gazdaság és jog, 2004. (12. évf.) 9. sz.
9. MENYHÁRD Attila: Az új Polgári Törvénykönyv bevezető rendelkezései, Polgári jogi kodifikáció, 2002. (4. évf.) 2. sz. 28-30. p.
10. MISKOLCZI Bodnár Péter: Pénzügyi lízing, operatív lízing vagy adásvétel? Gazdaság és jog, 1997. (5. évf.) 11. sz.
11. NOCHTA Tibor: A lízingszerződés, Jura, 1995. (2. évf.) 1. sz.
12. PAPP Tekla: A lízingszerződés a bírói gyakorlat tükrében, Miskolci Jogi Szemle, (6. évf.) 1. sz.
13. PAPP Tekla: Fejlődési tendenciák az atipikus szerződések területén, Gazdaság és jog, 2009. (17. évf.) 9. sz.

14. PETRIK Béla: A pénzügyi lízingszerződés, in.: Polgári Jog, Kötelmi Jog Harmadik, Negyedik, Ötödik és Hatodik Rész, Az Új Ptk. magyarázata VI./VI., főszerk.: Petrik Ferenc, szerk.: Wellmann György, HVG-ORAC, Budapest, 2013.
15. PAPP Tekla: Új jelenségek az atipikus szerződések körében I., Céghírnök, 2009. 07. sz.
16. PRESSER Andrea: Alapvetés a lízing kodifikációjához, Gazdaság és jog, 2008. (16. évf.) 1. sz.
17. SALAMONNÉ Solymosi Ibolya: Két új szerződéstípus – a lízing és a faktoring – a pénz- és hiteljogviszonyok körében, Magyar jog, 2011. (58. évf.) 1. sz.
18. SZABÓ Gabriella Tünde: A lízingszerződés kapcsán felmerülő problémák a hazai bírói gyakorlat tükrében, Collega, 2009. (13. évf.)
19. Technika: műszaki szemle, 2013. (56. évf.) 6. sz.
20. TÖLG-MOLNÁR László: Polgári eljárásjog I. (Jogi szakvizsga kézikönyvek), Budapest, Novissima Kiadó, 2006.
21. VARGA Nelli: A fogyasztói pénzügyi lízing (PhD értekezés) Deák Ferenc Doktori Iskola, Miskolc, 2009.
22. VARGA Nelli: A pénzügyi lízingszerződés az új Ptk.-ban, Gazdaság és jog, 2013. (21. évf.) 10. sz.
23. VARGA Nelli: Lízingszerződés az új Ptk.-ban, Gazdaság és jog, 2008. (64. évf.) 7-8. sz.
24. VÖRÖS Imre: A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, KRIM Bt. Budapest, 2004.

VIII. Jogforrások

1. Alaptörvény (2011. április 25.)
2. 1952. évi III. törvény
3. 1959. évi IV. törvény
4. 1996. évi LVII. törvény
5. 1996. évi CXII. törvény
6. 1997. évi LXXXVI. törvény
7. 1997. évi CLV. törvény
8. 18/1999. (II.5.) Korm. r.
9. 2000. évi C. törvény
10. 2008. évi XLVII. törvény
11. 2013. évi V. törvény
12. 2010. évi XV. törvény
13. 2/2012 (XII. 10.) PK vélemény
14. 4. Gf. 75.026/2001/10.
15. 4. Gf. 75.026/2001/19.
16. FIT-H-PJ-2008-659
17. BH 1995. 721.
18. BH 1996. 257.
19. BH 1996. 5.
20. BH 1998. 496.

21. BDT 2003. 758.
22. BH+ 2008. 2. 80.
23. EH 2010. 2236.
24. BDT 2000. 207.
25. BDT 2004. 989.
26. BDT 2006. 1487.
27. BDT 2007. 3. 39.
28. BDT 2008. 1907.

IX. Hivatkozások

1. http://www.piacessprofit.hu/kkv_cegblog/penz/tobben-lizingeltek-kevesebbet/ (2013. szept. 15.)
2. Magyar Lízing és Finanszírozó Társaságok Szövetsége: A pénzügyi lízing szabályozása a Ptk.-ban

http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=gergely_deli
(2013. szept. 15.)
3. Jegyzőkönyv (kivonat) a Miskolci Törvényszék Polgári Kollégiuma 2013. június 21. napjának 10 órájára kitűzött üléséről
http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&cad=rja&ved=0CEEQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.muir.hu%2Fdocuments%2Fjegyzokonyv-kivonat-miskolci-torvenyszek-pk-ules-doc_20130905112024_58.doc&ei=L0aLUuXZF8HV4wSv54Aw&usg=AFQjCNHJ3rrBpKXkrX_4QL7pxe9oK8pwug&bvm=bv.56643336,d.bGE (2013. nov. 1.)
4. Az új Ptk. kötelmi különös része – interjú Gárdos Péter ügyvéddel

<http://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-kotelmi-kulonos-resze-interju-gardos-peter-ugyveddel/2222> (2013. szept. 15.)
5. GÁRDOS István és GÁRDOS Péter: A hitelbiztosítéki nyilvántartásról szóló törvény tervezete (I. rész) <http://ptk2013.hu/interjuk/a-hitelbiztositeki-nyilvantartasrol-szolo-torveny-tervezete-i-resz/2630> (2013. nov. 10.)
6. http://www.lizingszovetseg.hu/content/_common/attachments/ujptk_sajtoanyag_20130228_lizingszov.pdf (2013. szept. 27.)
7. SZIKORA Veronika: Az új Polgári Törvénykönyv kodifikációjának folyamata

http://jog.unideb.hu/documents/tanszekek/polgari/uj_ptk/kodifikacio_tortenete_2013.pdf
f (2013. nov. 1.)
8. Az új Ptk. bevezető rendelkezései – interjú Kecskés László professzorral

http://www.hvgorac.hu/sites/portal/Default.aspx?page=journal&article=interju_kecskes_laszlo.htm (2013. nov. 26.)

9. Fehér Könyv - Az új polgári törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő jogalkotási és jogalkalmazást segítő feladatokról

http://www.kormany.hu/download/6/d4/d0000/Feher_Konyv_AROP_1-1-19-2012-2012-0003.pdf (2013. nov. 1.)